

TARTU ÜLIKOOL
Filosoofiateaduskond
Ajaloo ja arheoloogia instituut

Ingrid Lepik

**INIMOHVRIRITUAALID JA NENDE TÄHTSUS
ASTEELKIDE KULTUURIS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Mait Kõiv

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Asteegid ja nende pärimus algaegadest.....	8
Inimohver Mesoameerikas	13
Inimohver asteekide rituaalses kalendris.....	16
Inimohvri mastaapse leviku põhjused.....	16
Erinevad inimohvri rituaalide vormid.....	22
Templo Mayor	25
Inimohvri poliitiline tähtsus	27
Inimohver impeeriumi majandusliku ja poliitilise strateegiana	27
Lilled sõda	32
Inimohvrirituaalide propagandistlik ja tseremoniaalne tähendus.....	35
Kokkuvõte.....	38
Summary	45

Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö keskendub inimohvrituaalidele ning nende läbiviimisele asteekide kultuuris. Erilist rõhku on töö autor pööranud inimohvrituaalide praktiseerimisele poliitilises võtmes. Asteekide impeerium oli teadupärast suur, kuid mitte väga tsentraliseeritud. Provintssidesse ei suunatud impeeriumi võimuaparaati, vaid seal jäid võimule kohalikud valitsejad. Kuidas osutus võimalikuks nii suure ala kooshoidmine tsentraliseerimata? Siinkohal mängisid suurt rolli Tenochtitlánis korraldatud vaatemängulised ohvritalitused, mida korraldati kas kuningate kroonimisel või religioossete ehitiste ja ohvrikivide pidulikult sissepühitsemisel. Taoline heidutuspropaganda pidi provintslastele ning vaenlastelegi jätma mulje asteekidest kui maailmavalitsejatest, kelle võimu ei ole mõtet kahtluse alla seada. Siinkohal tuleb olla loomulikult ettevaatlik propaganda termini kasutamisega, et see ei muutuks liialt anakronistlikuks. Autor peab propaganda all silmas meetmeid, mille sisu oli taotluslikult loodud ja liialdatud ning mis aitas kaasa asteegi valitsejate poolt paika seatud juhtliinide teostamisele.

Kuigi asteekide suurriik on tänaseks päevaks kadunud, on informatsiooni nende kohta võimalik ammutada arheoloogiliste leidude põhjal ning kirjapandud allikatest. Arheoloogiline leiumaterjal on aga asteekide puhul suhteliselt kehv. Uurijad on fenomeni seletanud sellega, et asteekide puhul ehk ei peakski rääkima impeeriumist vaid hegemooniast ning nõnda ei jõudnud erinevad esemed ega ehitised provintssidesse.¹ Ajaloo-uurijad on veel arvanud, et asteekide paigad on suures enamuses, kas hispaanlastest vallutajate poolt või linnalise arengu käigus hävitatud. 1978. aastal avastatud tempel Templo Mayor ja mitmed pisemad paigad aga tõid asteegi tsivilisatsiooni uurimisse revolutsiooni.² Laias laastus leidub kahte sorti arheoloogilist leiumaterjali. Üheks on ehitiste jäänused, mis võivad olla nii elamute kui templite omad ning teisalt on säilinud kilde keraamilistest nõudest ning obsidiaanist tööriistu.³

---

¹ Smith, Michael E. Berdan, Frances F. Archeology and the Aztec Empire Kogumikust *World Archeology*, Vol. 23, No. 3, *Archeology of Empires* (Feb., 1992) Lk 353

² Smith, Michael E. The Aztecs. 2003. Lk 1-3

³ Smith. 2003 Lk 20-21

Erinevalt paljudest teistest rahvastest olid mesoameeriklased, s.h asteegid kirjaoskaja rahvas ja see muudab allikaliste dokumentide hulga suuremaks näiteks Teotihuacáni ajastust, mil teadaolevalt kirja ei kasutatud.⁴ Asteekide kohta käivad kirjalikud allikad võib jaotada nelja alamkategooriasse: Ameerika põliselanike pilt-dokumendid, hispaanlastest vallutajate poolt esitatud sündmuste kirjeldused koloniaalperioodi administratiivdokumendid ning varajaste koloniaalperioodi kroonikute kogumikud.⁵

Asteekide piltkoodeksid suutsid edasi anda üsna limiteeritud koguse informatsiooni. Allikates oli enamasti kujutatud pildid inimestest, kohtadest ning sinna võis olla juurde lisatud glüüfidega⁶ veel mõni oluline seik. Piltkoodeksite ülesanne oli pigem hõlbustada meeldejätmist, pakkudes pidepunkte neile, kes pidid parasjagu sündmustest jutustama. Ülikud, preestrid ja kirjutajad kasutasid ülestähendusi ning lisasid muu info vastavalt isiklikele teadmistele. Pind, kuhu pildid kanti, oli valmistatud puukoorest või loomanahast, ning originaale eelkoloniaalsest perioodist on vähe säilinud.⁷

Kuigi Hernando Cortési poolt esitatud dokumendid kuningas Carlos V-le võivad anda näiliselt põhjaliku ülevaate asteekide elust ja tegemistest,⁸ tuleb neid analüüsides olla allikakriitiline. Esiteks soovis Cortés oma tegemisi muuta suursugusemaks ja hiilgavamaks – seetõttu on vallutatud linnu hinnatud suuremaks ning samuti on võimsamana kujutatud allutatud vastaste armeed. Teiseks süüdistasid paljud, sh preestrid, Cortési ja tema armeed hoolimatus julmuses asteekide vastu nende vallutamisel. Et enda tegevusi õigustada, moonutas Cortés põliselanikud metsikuteks inimesteks, keda oli tarvidus tsiviliseerida. Kõike eelnevalt kriitiliselt arvesse võttes, on need allikad siiski väga olulised andmaks informatsiooni asteekide kohta.⁹

Varajase koloniaalperioodi kroonikute ülestähendatud informatsioon on asteekide uurimisel üks rikkalikemaid. Neli olulisemat hispaania kroonikut olid:

---

⁴ Cowgill, George L. State and Society at Teotihuacan, Mexico. Kogumikust *Annual Review of Anthropology*, Vol. 26 (1997) Lk 135

⁵ Smith. 2003. Lk 12

⁶ Märgi visuaalne kuju, millel on kindlaks määratud tähendus.

⁷ Smith. 2003. Lk 13

⁸ Smith. 2003. Lk 14

⁹ Smith. 2003. Lk 15

Durán, Sahagun, Alva Ixtilxochitl ja Chimalpahin.¹⁰ Käesoleva uurimuses on kasutatud kolme Duráni ja Sahagúni sulest pärinevat allikat.

Dominikaani munk Diego Durán oli küllalt põhjalik ja küsitles kroonika tarbeks nii Mexica ülikuid kui tavaelanikke. Lisaks sellele uuris ta järgi, kuidas täpselt piltkoodekseid tõlgendada, et saaks kirja panna põhjalikem käsitus Mexica rahvast. Antud uurimistöös on kasutatud tema teost *Historia de las Indias de Nueva España e Islas de la Tierra Firme* ja teist üldkäsitlust, milles on kirjeldatud rituaalse kalendriga seotud sündmused, sh inimohverdusrituaalid. Frantsiskaani munk Bernardino de Sahagun rändas Mehhiko aladele 1529. aastal, kus asutas kohalike tarbeks kooli. Seal oli võimalik nii hispaania kui ladina keeles õppida. Õpilastelt endilt õppis ta ära nende kohaliku keele nahuatli. Kuna Sahaguni huvitas just asteekide koloniaalperioodile eelnenud ajalugu, asus ta põhjalikult küsitama elujäänud Mexica ülikuid. Ta kontrollis üle konfliktse informatsiooni ning viis oma küsitlused läbi nahuatli keeles, mis säilitas tõenäoliselt palju asteegi mõtteviisi.¹¹ Käesoleva uurimistöö autor on kasutanud Sahaguni 12 köitest koosnevat põhjalikku teost asteekidest, mis eesti keelde tõlgituna kannab nime Firenze koodeks. Täpsemalt on kasutatud koodeksi teist raamatut, mis kirjeldab asteekide religioosseid tseremooniaid.

Neljas ja viimane liik allikaid olid koloniaalperioodi administratiivdokumendid. Kui asteegid 1521. aastal vallutati, sai nendest Hispaania impeeriumi osa, mis kandis nime Uus-Hispaania. Kuna hispaanlased juhtisid oma riiki küllalt bürokraatlikul viisil, jõudis see maneer ka asteekideni, kelle koostatud raporteid esitati hulgaliselt ka Hispaaniasse. Eriti arvukalt on säilinud dokumendid sündide, surmade ja pärimiste kohta, mis annavad hea pildi asteekide majapidamistest ja pereorganisatsioonist.¹²

Olulist abi allikate analüüsimisel pakub loomulikult sekundaarkirjandus. Asteekidest on kirjutatud arvukalt üldkäsitus, millest osa ka uurimuses kasutatud on. Esiteks Michael E. Smithi koostatu ülevaatlik teos *The Aztecs*, mis lahkab asteekide elu erinevaid tahke nii religioossetest sündmustest igapäevaeluni kui ka asteekide taustast. Sama nime kannab teos, mille autoriks on Nigel Davies. Antud teos keskendub rohkem asteekide ekspansionistlikele motiividele ning seostab ohvritseremooniad võimu hoidmise ja kinnistamisega.

---

¹⁰ Smith. 2003. Lk 16

¹¹ Smith. 2003. Lk 17

¹² Smith. 2003. Lk 18

Teiseks on väga informatiivne Charles Phillipsi *The illustrated encyclopedia of the Aztec & Maya*, mis lisab asteekide elule dimensiooni kõrvutades seda maiade kommete ja traditsioonidega. Teoses on üsna põhjalikult lahatud ka antud töös olulisi aspekte, milleks on inimohvrituaalid, religioon, võim ning Lilled sõjad. Samuti kirjeldab asteekide eluolu Richard E. Adamsi ja Murdo J. MacLeodi koostatud *The Cambridge History of the Native Peoples of the Americas*. Palju ohvrituaalidele spetsiifilist infot leiab erinevaist artikleist, mis on avaldatud rahvusvahelistes teadusväljaannetes.

Kuigi ainult asteekide puudutavaid üldkäsitlusi võib inglise keeles leida, ei ole minule teadaolevalt eesti keeles ilmunud ühtegi sellist, mis keskenduks üheaegselt nii religioossetele kui ka poliitilistele tagamaadele. Küll aga on eesti keeles leitav inglise keelest tõlgitud teos, mis annab üheaegselt infot nii asteekide kui maiade kohta.¹³ Paraku on teos niivõrd üldsõnaline, et jätab inimohverduste tagamaad sootuks avamata. Sama võib öelda Elizabeth Baquedano teose kohta, mis kannab nime Asteegid.¹⁴ Ka seegi ülevaatlik teos annab asteekidest laiemat pildi ning jätab siinse uurimistöö peamised teesid katmata. Seetõttu pole neid käesolevas bakalaureusetöös kasutatud. Epp Kõivu bakalaureusetöö pealkirjaga Inimohver ja verelaskmisrituaalid Mesoameerika kultuurides pühendab tervelt ühe peatüki asteekide inimohverdusrituaalide kirjeldamisele ning selgitab veidi ka põhjuseid sellise tava taga.¹⁵

Kahtlemata on huvitav just see, miks Ladina-Ameerikas saavutas inimohver nii olulise tähtsuse ja kuidas seda enda huvides ära kasutati. Liiatigi oli taust inimohvri vajadusest tihti konstrueeritud. Kõik eelnev on innustanud käesoleva töö autorit uurima inimohvri seost laiemate ühiskondlike ja poliitiliste protsessidega.

Sissejuhatavas osas antakse ülevaade asteekide pärimusest ning inimohvrituaalidest Mesoameerikas. Töö põhiosa on jaotatud kaheks, keskendudes esmalt asteekide rituaalsele kalendrile ning sellega seotud inimohverduslike rituaalide kirjeldamisele ning põhjustele, miks seda praktiseeriti. Samuti on kirjeldatud asteekide tähtsaimat rituaalset keskust, milleks oli Templo Mayor. Uurimuse teine põhiosa võtab fookusesse inimohverdusrituaalide taga peituvad poliitilised ja

---

¹³ James, N. Asteegid ja maiad. Tõlkinud Andreas Ardu. Tallinn, 2010.

¹⁴ Baquedano, Elizabeth. Asteegid. Tõlkinud Lore Listra. Tallinn, 1999.

¹⁵ Kõiv, Epp. Inimohver ja verelaskmisrituaalid Mesoameerika kultuurides. (Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool) 2012.

religioossed faktorid tõestamaks, kuidas asteegi valitsejad inimohverdamist oma võimu kindlustamiseks kasutasid.

Asteegid ja nende pärimus algaegadest

Asteekide ajalugu on meile tuttav eelkõige impeeriumi keskimest pärineva info kaudu.¹⁶ Seetõttu jääb tänasele uurijale allutatud territooriumide elu komplekssus tõenäoliselt sootuks hoomamatuks. Siiski annab säilinud info adekvaatse pildi impeeriumi pealinnast ning selle elanikest.

Tenochtitlani asutajad rääkisid nahuatli keelt ning nende keeles oli neil iseenda märkimiseks kolm sõna. Seega tuleb asteekide kui termini kasutamise puhul olla teadlik selle ambivalentsusest. Mõningal puhul kasutatakse sõna asteek nii Tenochtitláni kui ka Mexico oru elaniku kohta, nagu käesolevas töös.¹⁷ Teisalt kasutatakse ka sõna Mexica, mille oli väidevalt rahvale andnud nende jumal Huitzilopochtli. See tuleb sõnast Metzliapán, mis tähendab kuu järve ja on ühtlasi Texcoco järve üks nimedest. Lisaks sellele on käibel ka termin Tenochca, mis tuleneb nimest Tenoch, kes oli pärimuse järgi valitseja perioodil, mil asteekide rännakud lõppesid ja nad enda õige kodu Huitzilopochtli juhtimisel leidsid.¹⁸ Duráni sõnul tähendab Tenochca aga kaktuse omanikke¹⁹ – Tenochtitlán ehitati paika, kus kotkas istus kaktusel.

Asteegi impeeriumi pealinna Tenochtitláni elanike arvuks on hinnatud umbes 150 000-200 000. Ühiskond oli hiearhiline, nii et võim kuulus ülikonnale, kelle staatus oli suures osas päritav.²⁰ Osalt oli võimalik ühiskonnas kõrgemasse klassi tõusta läbi sõjaliste teenete. Sõdalaseks olemine oli tavainimesele suurim võimalus tõusta ülikutega samale tasemele. Selleks, et kõrgemat staatust omandada, oli tarvis näidata oma vaprust lahingutes ning võimekust tuua sõjatandril koju vange, keda ohverdada saaks. Sellised inimesed võisid kanda ka oma positsiooni markeerivaid elemente ja riietust.²¹

Asteekide kodukohaks oli Kesk-Mehhiko kiltmaa. See on mäGINE regioon, kus on palju metsaga kaetud järske nõlvasid. Inimasustus oli koondunud suurtesse

---

¹⁶ Smith, Berdan. 1992. Lk 354

¹⁷ Smith. 2003. Lk 3-4

¹⁸ Phillips, Charles. The illustrated encyclopedia of the Aztec & Maya. London, 2006.. Lk 36

¹⁹ Durán, Diego. The History of the Indies of New Spain. Oklahoma, 1994. Lk 21

²⁰ Smith, Berdan. 1992. Lk 355

²¹ Phillips. 2006. Lk 84-85

orgudesse, kus olid viljakad mullad. Sealne ala on olnud inimestega asustatud juba aastast 1000 eKr. Asteekide asustusala südamikuks oli Mexico org, kus elas 1519. aastaks ligi miljon elanikku. Org kujutas endast valgala, mida ümbritsesid vulkaanilised mäed ning nendel mäenõlvadel toimunud erosioon tõi orgu viljaka mulla. Samuti olid orus madalad, soised ja soolase veega järved, mis pakkusid asteekidele soola ning saadusi, mida sai toiduks tarvitada. Mäenõlvadel olevatest metsadest saadi puitu tuletegemiseks, ehitamiseks ja puusõe valmistamiseks ning lisaks sellele elas metsadel vähesel määral hirvi ja muid metsloomi, keda kütiti. Suurem osa metsloomadest oli hävitatud asteekidele eelnenud tsivilisatsioonide poolt. Vihmasadu esines piisavalt maisikasvatuseks, kuid seda ei olnud rikkalikult. Asteegid rajasid oma pealinna Tenochtitláni oru keskel asuva Texcoco järve saarele.²² Peagi pärast seda asutati veel kõrvalasuvale saarele Tlatelolco ja nii sai neist asteegi kaksiklinn.²³

Samal territooriumil õitses 150. aastal enne Kristust kuni 650 m.a.j iidne suurlinn Teotihuacán, mille pärimust asteegid austasid. Teotihuacán valitses tervet Mexico orgu, kuid sealt kaugemale tema võim siiski ilmselt ei ulatunud.²⁴ Kuna Teotihuacáni elanikud meile teadaolevalt kirja ei kasutanud, saame toetuda vaid arheoloogilistele leidudele.²⁵ Olulisim leid seletamaks näiteks Teotihuacáni ühiskonnakorraldust on 130 isiku massihaua leidmine Sulise Mao Templi lähistelt.²⁶ Umbes 650. aastal jätsid Teotihuacáni elanikud teadmata põhjustel linna maha ning süütasid selle keskuse.²⁷

Järgmiseks suurjõuks antud piirkonnas sai Tula, mis on tuntud ka Tollani nime all. Tulat uuriti juba 1880. aastatel, kuid laiaulatuslikumad väljakaevamised algasid Tula peamises tseremoniaalses keskuses 20. sajandi teisel poolel. Leidude põhjal oli võimalik rekonstueerida palliväljak, püramiid, mille ees seisis suured sõdurid ning mõned teised hooned. Muus osas on arheoloogiline leiumaterjal taaskord suhteliselt kesine.²⁸ Linn oli suhteliselt tihedalt asustatud ja kahe peamise tseremoniaalse

---

²² Smith 2003. Lk 7-11

²³ Phillips. 2006. Lk 37

²⁴ Adams, Richard E. W. ja MacLeod, Murdo J., eds. The Cambridge History of the Native Peoples of the Americas. Volume II. Mesoamerica. Part 1. 2000. Lk 253-255

²⁵ Cowgill. 1997. Lk 135

²⁶ Adams, MacLeod. 2000. Lk 268-269

²⁷ Adams, MacLeod. 2000. Lk 289

²⁸ Adams. MacLeod. 2000. Lk 293

piirkonnaga. Kuigi Tulas oli võrreldes Teotihuacániga palju uut, ei olnud katkenud side mineviku pärandiga. Siiski ei konkureerinud Tula mingiski võtmes oma eellase Teotihuacániga. Ka linnaehitus ei olnud nii mastaapne ega kvaliteetne kui Teotihuacánis. Linna elanike arvuks pakutakse kuni 60 000 inimest. Kui Teotihuacánile oli omane enda stiil ja mõjutusi väljaspoolt ei ole täheldatud, siis Tulas oli väliseid mõjutusi keraamikas juba näha. Tula tähtsuse langemise põhjused on seni teadmata.²⁹ Asteegid austasid väga Tula pärandit ning ülistasid linna, kuid tegelikult ei olnud Tula iialgi võrreldav asteekide riigi või Teotihuacániga.

Pärast tolteekide Tula langemist u. 1150. aastal tekkis võimuvaakum. Sellega on seotud ulatuslikumad rahvaste liikumised ning uute poliitiliste üksuste – linnriikide – asutamine. Linnriikidest kujuneski 14.-15. sajandil asteekide impeerium³⁰, millest tuleb juttu viimases peatükis. Asteekide impeerium püsis kuni hispaanlaste vallutuseni 1519.

Tolteekide Tulat, nagu varem mainitud, ülistati ning oma võimu legitimeeriti tolteekidest põlvnemise kaudu. Asteekide päritolu on jäädvustatud nende müütides, mis loovad aluse inimohverdusteks ja sõjajumal Huitzilopochtli austamiseks. Asteekide muistseks koduks oli olnud Aztlan, kust nad asusid teele Huitzilopochtli poolt töötatud maale.³¹ Lahkumise praktiline põhjus võis peituda selles, et osa asteeke olid seal sunnitud elama teiste asteekide alluvuses. Hoolimata viljakast loodusest pidid nad kogu saagi andma enda allutajatele ja seetõttu kannatasid nad ise nälga ning töötasid palju.³² Asteegi rännakute lähtepaigaks oli koht nimega Seitse koobast. Ilmselt sümboliseeris see Colhuacáni, mis oli üks kohtadest, kuhu asteegid pikemaks pidama jäid. Koopad olid mesoameeriklaste meelest kohad, kust elu alguse sai. Seega võisid asteegid oma loomisloo ka võtta üle vanematelt mesoameeriklastelt, kuna see oli nende seas levinud.³³ Ajaloolased on seisukohal, et ka Huitzilopochtli võis olla ajalooline isik. Olles asteekide valitseja võis ta veenda oma rahvast jätkma maha oma kodud ning rändama lõuna poole paremaid elutingimusi otsima. Tänu tema

---

²⁹ Adams, MacLeod. 2000. Lk 292-297

³⁰ Adams, MacLeod. 2000 Lk 505-506 ja Smith, Michael E. The Expansion of the Aztec Empire: A Case Study in the Correlation of Diachronic Archaeological and Ethnohistorical Data Kogumikust *American Antiquity*, Vol. 52, No. 1 (Jan., 1987) Lk 39-40

³¹ Phillips. 2006. Lk 35

³² Duran. 1994. Lk 12

³³ Phillips. 2006. Lk 245

suursugususele võidi ta surmajärgselt jumalaks muuta. Kultus kasvas aga nii suureks, et hakkas rivaalitsema teiste varasemate Mesoameerika jumalatega.³⁴

Aztlanist lahkusid koos asteekidega ka teised rahvad, keda oli kokku kuus. Nad ei lahkunud ühel ajal, vaid üksteise järel, järgides eelneva eeskju. Need rahvad kandsid nimetusi: Xochimilca, Chalca, Tepaneca, Colhua, Tlahuica ja Tlaxcala. Esimesena saabunud valisid endale sobivaimad paigad ning viimased pidid võtma selle, mis oli teistest alles jäänud.³⁵

Asteekide rännakuid kirjeldab üksikasjalikult munk Durán, kes kohalike allikate põhjal oma teose koostanud on. Samas tuleb siin silmas pidada jällegi Duráni enda tausta asjaolude kirjeldamisel ning asteekide loomislugude müütilisust. Asteegid ei olnud samas kogu aeg liikumises. Mõningates paikades peatuti lausa 20 aastaks, kuid kui nende jumal palus neil edasi minna, tegid nad seda. Tihti jäeti selle käigus maha need asteegid, kes olid vanad ja väetid ning ei jaksanud enam taolist rännakut ette võtta.³⁶

Kui asteegid olid oma rännakutel jõudnud paika nimega Chapultepec, soovitas nende jumal Huitzilopochtli valmistuda kokkupõrkeks teise rahvaga. Töötatud maa oli lähedal, kuid enne seda oli vaja ühiselt koonduda. Selleks valiti oma juhiks Huitzilihuil.³⁷ Suurt osa tulevases kokkupõrkes mängis Copil, kes oli Huitzilopochtli õe Malinalxochitl'i poeg. Kui Malinalxochitl oli oma nõiakunsti praktiseerimise pärast rännuteel maha jäetud, hakkas kättemaksu plaanima tema poeg. Copil käis lähedalolevates linnades asteekide vastu vimma õhutamas ja vandenõu kokku panemas. Huitzilopochtli sai sellest aga teada ning käskis oma preestritel ta tappa ning tuua talle Copili süda. Copil ei osanud seda oodata – ta piirati sisse ja tapeti. Tema süda visati järve ning sellest kasvas kaktus, mille kohale rajati hiljem Mexico-Tenochtitlan. Huitzilihuil tapeti pantvangina Chalcos.³⁸

Huitzilopochtli saatis seejärel asteegid Colhuacani kuninga juurde varjupaika paluma. Colhuacani ülikutele ei meeldinud asteegid ja seetõttu eraldati neile maalapp, kus elasid rästikud ja teised mürgised maod. Nad arvasid, et pikapeale asteegid kahepaiksete poolt hävitatakse, kuid asteegid hakkasid madusid sööma. Nad palusid Colhuacani kuningalt ka seda, et nad saaksid nendega vabalt kaubelda ja abielluda

---

³⁴ Phillips. 2006. Lk 244

³⁵ Duran. 1994. Lk 13-15

³⁶ Phillips. 2006.. Lk 245

³⁷ Duran. 1994 Lk 29-30

³⁸ Duran. 1994. Lk 29-34

nende meeste ja naistega. Kuningas palus kõik asteekide soovid täita, sest hoolimata sellest, et nad olid halb rahvas, oli neil nende jumala Huitzilopochtli soosing.³⁹

Colhuacan ei olnud aga paik, kuhu asteegid oleksid saanud püsivalt jääda. Jumal Huitzilopochtli andis korralduse leida naisterahvas, kes põhjustaks rahvaste vahel tüli ning keda hakataks asteekide tulevases asupaigas austama rahva ema ja vanaemana. Selleks naiseks sai Colhuacani kuningatütar, keda paluti oma jumala pruudiks. Avalikult tseremoonial, kuhu kutsuti ka kuningas ise, kandis preester oma seljas kuningatütret nülitud nahka. Seepeale aeti asteegid relva ähvardusel Colhuacani valdustest välja.⁴⁰ Kuningatütret rituaalset ohverdamist võib näha sümbolise allutamisenä, kuna Colhuacani kuninglikust naisterahvast sai asteekide jumalanna.

Samas pärineb asteegi kuningate sugupuu samuti Colhuacanist. Asteekide esimeseks kuningaks sai Acamapichtli, kelle isa oli Colhuacani ülik ja kes võttis naiseks Colhuacani kõrgeimast soost naise. Kuna aga naine lapsi ei saanud, anti Acamapichtlile n.ö sekundaarsed naised, kes sünnitasid kuningale järglasi.⁴¹ Acamapichtli surma järgselt valiti kuningaks Huitzilihuitl, kes võttis strateegilistel kaalutlustel naiseks Azcapotzalco kuninga Tezozomoci tütre Ayauhchiuatli. Ülikud olid soovinud olla vabad Azcapotzalco ülemvõimust ning nende kuningatütrega abiellumine suurendas võimalust tribuudi vähendamiseks. Saanud Huitzilihuitliga järglase, saadeti Ayauhchiuatli oma isa Tezozomoci juurde palvega vähendada asteekide makstavat tribuuti, mille Azcapotzalco valitseja ka rahuldus, kuna ta oli saanud asteegist tütrepoja.⁴² Seega kasutasid asteegid taktikalist abiellumist. Õiged liidud andsid suursuguse päritolu ning võimaluse tõusta riiklikus hierarias kõrgemale. Asteegi suurvalitsejate esivanemad olid pärit piirkondadest, mille nad aja möödudes allutasid. Kõike seda viidi läbi alates 13. sajandi viimasest veerandist kuni oma peamise vaenlase Azcapotzalco vallutamiseni ja Kolmikliidu loomiseni 1428. aastal.

---

³⁹ Duran. 1994. Lk 34-36

⁴⁰ Duran. 1994. Lk 37-39

⁴¹ Duran. 1994. Lk 49-52

⁴² Duran. 1994. Lk 60-63

Inimohver Mesoameerikas

Asteegid ei olnud inimohvrirituaalide praktiseerimise poolest Mesoameerikas ainulaadsed. Juba Teotihuacánis, maiade kultuuris ning Oaxaca orus sapoteekide hulgas kasutati laialdaselt sarnaseid võtteid.

Teotihuacáni peeti enne 1980. aasta leide rahuarmastavaks teokraatlikuks riigiks. Leitud inimohverduste säilmed aga võivad osutada hoopis despootlikule ja repressiivsele riigile. Ohvrite säilmed on leitud nn Sulise Mao templist, mis asus linna läbiva hiiglasliku ja tõenäoliselt osalt rituaalse funktsiooniga tee ühes otsas. Templil oli tollaegses ühiskonnas märkimisväärne ideoloogiline ja religioosne tähtsus. Tempel ehitati vahemikus 250-300 m.a.j ning sealsed ohverdused viidi läbi kahes järgus – esimesel korral ehituse käigus ning teisel korral juba valmis templi sissepühitsemiseks. Kuna luustike käed on selja taha seotud, on alust väita, et tegemist oli kindlasti ohverdatud isikutega. Samuti viitab skelettide arvukus inimohvrirituaalide laiale levikule Teotihuacáni ühiskonnas.⁴³

Ohverdusi viidi Teotihuacánis ilmselt läbi ainult riigi kujunemise varajases staadiumis, sest tõendeid hilisemast ajast ei ole leitud. Inimohvrirituaalid olid tõenäoliselt meede konsolideerida ning säilitada ühiskonnas võim, ühendades üleloomulikud jõud ideoloogiaga. Tänapäeval on siiski küsitav, kui suurt tähtsust need ohvritalitused omasid. Haudadest leitud inimeste riietuse põhjal selgub, et tegemist oli sõdalastega. Sõdalaste päritolu on aga teadmata – nad võisid olla ka Teotihuacáni enda elanikud.⁴⁴ Inimohverdustest annab tunnistust ka tõsiasi, et haudadest on leitud luustikke, mis on ilma peadeta või teiste oluliste luudeta, kusjuures luudel on lõikejäljed. Samuti on leitud ühishaudu, kus inimesed kõik samal ajal surnud on. Need võisid olla mõnele pühale hoonele või jumalusele pühendatud ohvritalitused. 1906. aastal leiti umbes kuueaastaste laste ühishaud. Laste luukered olid paigutatud Päikese Püramiidi nelja korruse ruumidesse igasse nurka.⁴⁵ Tegelikult ei pruukinud kõik neist olla ohverdatud, sest tol ajal valitses niigi kõrge imikute

---

⁴³ Castro, Rubén Cabrera. Human Sacrifice at the Temple of the Feathered Serpent Kogumikust *Teotihuacan – Art from the City of Gods* eds., Berrin Kathleen Pasztory, Esther. London, 1993. Lk 101-102

⁴⁴ Castro 1993. Lk 106

⁴⁵ Sánchez, Carlos Serrano. Funerary Practises and Human Sacrifice in Teotihuacan Burials. Kogumikust *Teotihuacan – Art from the City of Gods* eds., Berrin Kathleen Pasztory, Esther. London 1993. Lk 114

suremus. Samas olid lapsed sobivad vahendajad jumalate ja inimeste vahel, kuna olid maailmas vähe aega elanud.⁴⁶ Siiski jäävad ohvritalituste poliitilised, religioossed või ka sotsiaalsed tahud tänapäeval tabamatuks.⁴⁷

Inimohvrituaalide läbiviimisega tegelesid Mesoameerikas ka maiad. Maiade ajalugu ja mütoloogia õnnestus hispaanlaste vallutuse järgselt üles tähendada pühasse raamatusse *Popol Vuh*, mis tähendab tõlkes nõuanderaamatut. Kuna hispaanlased püüdsid kohalike elanike kultuuri hävitada, hakati *Popol Vuh*'i salaja rooma tähestikku tõlkima.⁴⁸ Antud teos räägibki, et jumalad lõid maisiinimesed, kes oma verega peavad toitma maailma ning hoidma selle harmooniat. Selleks võisid inimesed lasta iseenda verd või toimus akt hoopis läbi teiste isikute surmasaatmise.⁴⁹

Lisaks *Popol Vuh*'ile andsid suure panuse maiade elu-olu kirjeldamisse koloniaalperioodi hispaanlastest autorid. Frantsiskaani munk Diego de Landa kirjutas 1566. aastal põhjaliku teose maiade religioonist. Sealt on teada, et verelaskmisrituaalide läbiviimist peeti privileegiks ning sestap tegelesid sellega ülikonna liikmed. Ühest kalendritsüklist teise liikumisel tegid rituaale kaasa ka kuningas ning tema perekond. Verd lasti asteldega nõõride abil põskedest, alahuulest, kõrvadest ning keelest. Mehed kasutasid ka teravat nuga, et lasta verd oma genitaalidest. Lastud veri koguti anumasse ning sellega võidi jumalate pilte või iseenda keha ja juukseid. Maiad kasutasid ka asteekide rituaalidest tuntud võtteid nagu ohvri rinnaku avamine ning südame välja kiskumine. Neli vana meest, keda kutsuti nimega *chacs* ning kes esindasid maiade vihmajumalat, hoidsid sel puhul ohvri jäesemeist. Viies asjaosaline – *nacom* – lõikas ohvrikivil oleva isiku rinnaku lõhki ning eemaldas sealt südame. Klassikalisel perioodil eelistasid maiad aga oma ohvreil pea maha lüüa.⁵⁰ Lisaks eelmainitud rituaalidele esines maiade seas veel nooleohverdust ning nülgimist. Need samad rituaalide viisid on meile tuntud samuti asteekide inimohverduskultuurist, kus neid aga hoopis mastaapsemalt läbi viidi.⁵¹

---

⁴⁶ Cowgill. 1997. Lk. 142

⁴⁷ Sánchez. 1993. Lk 114

⁴⁸ Phillips. 2006. Lk 16

⁴⁹ Miller, Mary; Taube, Karl. An Illustrated Dictionary of the Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya. London, 2003. Lk 30

⁵⁰ Phillips. 2006. Lk 62

⁵¹ Marcus, Joyce. Archaeology and Religion: A Comparison of the Zapotec and Maya. Kogumikust *World Archaeology*, Vol. 10, No. 2, Archaeology and Religion (Oct., 1978) Lk. 182

Maiade puhul ohverdati suurte valitsejatega koos osa nende kaaskonnast, kes saadaksid neid teekonnal teispooldusesse, kus nad saaks edasi elada jumala kombel. Umbes 684. aastal surnud maiade kuninga Pacali hauda lisati ka viis isikut tema kaaskonnast, kes selleks puhuks tapeti. Sõja teel saadud vangidest ohverdati vaid kõrgema päritoluga inimesed. Madalama päritolu ja vaesemad sõjavangid muudeti aga orjadeks.⁵²

Ka sapoteekide hulgas olid verelaskmisrituaalid populaarsed. Preestrid hankisid verd oma keelealuste veresoonte või kõrvade kaudu. Lisaks obsidiaanist või kivist nugadele kasutati veristamiseks ka omaenda sõrmeküüsi. Üht sõrmeküünt kasvatati spetsiaalselt verelaskmisrituaalide puhuks. Saadud veri koguti rohule või värvilistele sulgedele ning ohverdati jumala kujutistele. Kahel või kolmel juhul viidi läbi ka inimohverdusi, mis surmaga lõppesid. Sapoteegid ohverdasid sõjavange, misjärel nad liha küpsetasid ja ära sõid. Lisaks sellele ohverdati inimesi saagi koristuse ajal. *Cocijo* ehk välgu auks ohverdati vahel täiskasvanud inimesi, kuid enim hoopis lapsi. Žest märkis võlatasumist *cocijo*'le selle eest, et oli sapoteekidele andnud vihma. Ka ohverdati kuningliku pere eelkäijate auks, kuna neid austati väga.⁵³

1902. aastal kaevati Cuilapanis Oaxacas välja tempel, millel on nähtavad mitu laiendamisfaasi. Kolmanda faasiga on seotud ühe väikese lapse jäänuste leidmine. Lapse keha oli kaetud rauamaagi pigmendiga, mis muutis tema keha värvuse mustaks. Hauapanusena olid kaasas näiteks 17 nefriidist kujukest, 400 nefriidist helmet ning puudusid tavapärased esemed, mida haudadesse lisati. Seetõttu on alust arvata, et tegemist on just ohverdusliku ning mitte tavapärase hauaga.⁵⁴

Nõnda selgub, et inimohvrirituaalide kasutamine oli Mesoameerikas laialt levinud. Rituaalide läbiviimise viis oli üldjoontes kultuuriti sarnane, kuid erines detailides ja praktiseerimise mastaapsuses. Sarnastes oludes sai asteekide hulgas surmaga lõppev inimohverdus siiski populaarsemaks ning põhjuseid selleks on pakutud mitmeid.

---

⁵² Phillips. 2006. Lk 108, 116

⁵³ Marcus, 1978. Lk. 175

⁵⁴ Marcus. 1978. Lk. 177

Inimohver asteekide rituaalses kalendris

Inimohvri mastaapse leviku põhjused

Asteekide ajaarvamise süsteem baseerus kahel erineval kalendril, kusjuures taoline ülesehitus põhines maiade analoogial ning ongi tõenäoliselt neilt üle võetud. Esimene – *xiuhpohualli* – koosnes 365 päevast ja oli jaotatud 18 kuuks, millest igaühes oli 20 päeva. Lisaks sellele jäid aasta lõppu viis päeva, mis olid halvaendelised.⁵⁵ On leitud, et ühe ja sama kuupäeva esinemise vahele jääv aeg ei olnud rohkem kui 365 päeva ning puuduvad teated liigaasta rakendamisest. Samas ei olnud kalender väga ebakõlas hooajaliste rituaalidega.⁵⁶ Teises kalendris, mida kutsuti nimega *tonalpohualli*, oli 260 päeva. Ajaarvamine konstrueeriti numbritest 1-13 ning ühendati need 20 erineva looma nimetusega. Näiteks algas see kalender päevaga 1-krokodill.⁵⁷

Kokku andsid need kaks kalendrit 18 980 unikaalset kombinatsiooni, mis *tonalpohualli* kalendris võrdus 73 ning *xiuhpohualli* kalendris 52 aastaga. Küllalt palju probleeme tekitab aga see, et aastatest koosnevad tsüklid ei olnud diferentseeritud ning raske on määrata, millises tsüklis mõni konkreetne sündmus aset leidis.⁵⁸ On arvatud, et kalendrit võidi mingil hetkel ka korrigeerida. Näiteks on võimalus, et seda tehti mõned aastad pärast Azcapotzalco vallutamist 1428. aastal nii, et antud sündmus märgiks uue 52-aastase tsükli algust, mis mööduks uute poliitiliste alguste ja asteegi ekspansiooni tähe all.⁵⁹

Rituaalide läbiviimise kord oli kooskõlas esimese kalendriga. Kolm peamist läbivat teemat nendes olid: päikese, maa ja maisi kummardamine, mägedele ja veeallikatele ohverdamine ning austuse näitamine kaitsejumalustele.⁶⁰

Asteekide religioon ja tavade praktiseerimine tugines põhimõttel, et jumalad olid end inimkonna hüvanguks ohverdanud. Ühe loomisloo kohaselt viskusid jumalad

---

⁵⁵ Phillips. 2006. Lk 124

⁵⁶ Aveni, A. F., Calnek, E. E., Hartung, H. Myth, Environment, and the Orientation of the Templo Mayor of Tenochtitlan. Kogumikust *American Antiquity*, Vol. 53, No. 2 (Apr., 1988) Lk 289

⁵⁷ Phillips. 2006. Lk 124

⁵⁸ Phillips. 2006. Lk 124-125

⁵⁹ Aveni. Calnek. Hartung. 1988. Lk. 290

⁶⁰ Phillips. 2006. Lk. 124

leekidesse, et luua päike, ning teise kohaselt valasid jumalad oma verd, et luua inimesed. Selline arusaam kujundas jumalate ja inimkonna vahel omamoodi võlasuhte. Asteegid võtsid oma religiooni elemendid paljuski üle maiadelt ning Teotihuacáni elanikelt, kuid eriline rõhuasetus pandi verele, ohverdusele ja võla tasumisele, mistõttu oli ohverdamine asteekide seas ka kõige tihedamini esinev rituaal.⁶¹

Ühe asteekide laialt levinud müüdi kohaselt eksisteeris maailma loomise algul üks peamine jumal, kes esines nii nais- kui meesvormis. Nende liidust sündis neli jumalat: Tezcatlipoca, Xipe Totec, Quetzalcoatl ja Huitzilopochtli. Nende jumalate sünniga sai alguse loomise ja hävimise tsükkel, mis nende arusaama järgi jätkub tänaseni.⁶² Ajajärk, mil elasid asteegid ning mis kestab veel praegugi, kannab viienda päikese nime. Esimesed inimesed lõi sinna Quetzalcoatl valades oma verd eelmise ajajärgu inimeste luudele. Kui inimesed olid loodud, tekkis vajadus maailmasse ka päike tuua. Selleks tehti üles ohvrituli, kuhu jumalad Tecciztecatl ja Nanahuatzin sisse hüppasid. Nõnda tekkis taevasse kaks valgusallikat, kuid jumalad arvasid, et valgus on liiga ere ja viskasid Tecciztecatlit jänesele. Nii muutus see valgus palju mahedamaks ja hakkas kuu rolli täitma. Kuid teine valgusallikas Nanahuatzin, kellest oli saanud päike, ei liikunud taevas. Ta nõudis jumalate verd – väärtuslikku ainet, et hakata liikuma. Quetzalcoatl lõikas seejärel teiste jumalate rinnakud lõhki ja kiskus nende südamed välja, et neid päikesele ohverdada. Seetõttu uskusid asteegid, et jumalad on oma elu nende heaolu eest andnud ning selle harmoonia hoidmiseks peavad inimesed jumalaid pidevalt oma verega toitma.⁶³

Hispaanlase Fray Diego Duráni poolt ülestähendatud müüt annab inimohvri algamisest teise pildi. Juhtum leiab aset ajal, mil asteegid rändasid Huitzilopochtli juhtimisel, et leida oma tõotatud maa. Kui nad olid ühte peatuspaika tammi ehitanud, mis selle piirkonna viljakaks muutis, rõõmustas üks grupp asteeke, kuhu kuulus ka naisterahvas Coyolxauhqui. Nad ütlesid Huitzilopochtli, et see ongi maa, kus ta saab tuntuks ning kust alustab oma vallutuskäike. Seepeale Huitzilopochtli vihastas, sest tegelikult ei olnud nad oma sihtpaika jõudnud. Järgmise päeva hommikuks oli Huitzilopochtli Coyolxauhqui ja ühes temaga veel teisigi tema mõttekaaslasi tapnud

---

⁶¹ Smith. 2003. Lk. 192

⁶² Smith. 2003. Lk. 193

⁶³ Smith. 2003. Lk. 194-195 ja Graulich, Michel. Aztec human sacrifice as expiation. Kogumikust *History of Religions*, Vol.39, No.4 (May 2000) Lk. 356-357

ning nende rinnakust südamed eemaldanud. Nõnda sai alguse tõdemus, et Huitzilopochtli sööb südameid ning seetõttu hakati hiljem temale südameid ohverdama.⁶⁴

Asteekide rituaalides võib näha nii eelkõneldud kui teiste müütide taasesitamist. Michel Graulichi arvates on asteekidel laias laastus kaht liiki rituaale. Ühed neist on ohverdused jumalate toitmiseks ja võla tasumiseks ent teised kujutavad endast jumaluste rituaalset tapmist. Autori sõnul prevaleerib asteekide ohvrituaalide põhjusena nii öelda patulunastus.⁶⁵

Hispaanlase Sahaguni kirja pandud Firenze koodeks annab küllaldaselt ainekst erinevatest ohverdamise viisidest ning samuti ühildab need rituaalse kalendriga. Graulichi seisukohta kinnitavad nii mõnedki näited Firenze koodeksist. Näiteks asteegi kalendri seitsmendal kuul austati soolajumalannat nimega Uixtociuatl. Austusavalduseks kaunistati üks naisterahvast selliselt, et ta meenutaks seda sama jumalannat, ning tapeti.⁶⁶ Kõnealune sündmus esindab rituaali, mille käigus ohverdatakse jumalus. Samas saatsid peagi ohverdatavat naisterahvast teel Tlaloci templisse veel ka sõjavangid. Kusjuures vangid ohverdati enne jumalannaks kehastunud naist⁶⁷, mistõttu võib seda pidada lunastusohvriks. Seega ei saa väita, justkui esineks autori poolt välja käidud versioonid üksnes eraldi. Antud näide kirjeldab, kuidas kaks rituaalide liiki ka koos esinevad.

Näiteks kasutati jumaluseks kehastuja tapmist ka asteekide üheteistkümnendal kuul, mida kutsuti nimega Ochpaniztli. Sel kuul austati kõikide jumalate ema nimega Teteo innan või ka Toçi. Ohverdatav naisterahvas kaunistati nii, et ta jälgendaks jumalanna Toçit. Sealjuures ei tohtinud naine teada midagi oma surmast, kuna kurvameelsust või pisaraid loeti halvaks endeks. Ka sel kuul tapeti mõned sõjavangid.⁶⁸ Tundub, et pea igal kuul lisati peamise rituaali juurde mõnede vangide ohverdamine. See toetab Michel Graulichi seisukohta, et sõjavangide tapmine pidi nende püüdjaile kindlustama pattude lunastuse ja õnneliku elu teisipoolsuses.⁶⁹

---

⁶⁴ Durán. 1994. Lk 26-28; Phillips. 2006. Lk. 162-163

⁶⁵ Graulich. 2000. Lk. 354-355

⁶⁶ Sahagún, Bernardino de. The Florentine Codex: General History of the Things of New Spain. Book 2 – The Ceremonies. Santa Fe, 1951. Lk 13

⁶⁷ Sahagun.. 1951. Lk. 13

⁶⁸ Sahagun. 1951. Lk. 19

⁶⁹ Graulich. 2000. Lk 354.

Firenze koodeksist leiab aasta esimese kuu Atl caualo ohvritalitused, kus ohvriteks olid lapsed. Laste hukkamine pidi aitama kaasa vihma esinemisele ja rituaal vihmajumala Tlaloci auks viidi läbi erinevais paigus mägede tippudel. Talituse alguses viidi silmapaistvalt kaunistatud lapsed oma õlul tapmispaika ning, kui mõni laps teel pisaraid valas, rõõmustasid kõik, kuna pisarad laste palgeil tähendasid sademete ilmumist.⁷⁰ Vihmajumal Tlaloci kultust seostati tugevalt maa viljakusega. Veri, mis toitis jumalaid ja säilitas elu maal, oli võrreldav veega, mida vajab vilja kandmiseks maapind. Nõnda olid nii veri kui vesi asteekide jaoks võrdse tähtsusega.⁷¹ Lastetapurituaalile järgneb veel kirjeldus, kuidas sellel kuul palju vange tapeti. Sealjuures olid vange võtnud isikud kaunistatud ja tantsisid ohvritalituse juures võidukalt.⁷² Sademete kindlustamise nimel tehtud ohverdus ei tundunud liigituvat ei võla tasumise ega jumala kehastuja tapmise alla. Graulich tõdeb, et ohverdus võib tegelikult olla mitmetasandiline ja kätkeada mitmeid, tihti ka praktilisi kaalutlusi.⁷³

Alternatiivne lähenemine pakub välja võimaluse, et asteekide sundisid mastaapsele inimohverdusele hoopiski looduslikud olud, mis mõjutasid asteekide toidusedelit. Michael Harner selgitab, et asteekide eluajaks oli metsloomade, keda võiks tarvitada toiduks, arvukus oluliselt langenud ning tekkis vajadus loomade kodustamise järele. Näiteks koerad, keda asteegid sõid, olid tegelikult loomtoidulised ja seetõttu ei olnud neid mõttekas pidada. Mexico oru viljakas pinnas soodustas taimede kasvatamist, millega oleks saanud toita taimtoidulisi loomi. Taimtoidulistest loomadest, keda oleks saanud kodustada, oli aga puudus. Loomtoidu vähesuse tõttu suurenes valkude defitsiit rahvastiku koguarvu tõustes.⁷⁴ John M. Ingham aga vaidleb sellisele käsitlusele vastu ja leiab, et asteekide seas oli tegemist ainult rituaalse kannibalismiga, mis sümboleeris jumalatega üheks saamist. Valkude vähesuse teooria ignoreerib täielikult religioossete ideede tähtsust seelses kultuuris.⁷⁵

Sahaguni Firenze koodeks kirjeldab näiteks ohverdusrituaalile järgnenud tegevusi nii: “Ning püüdja ei tohtinud süüa püütu liha. Ta ütles: “Kas peaksin sööma siis omaenese liha?” Sest, kui ta võttis vangi, sõnas ta talle: “Tema, kui minu

⁷⁰ Sahagun. 1951. Lk. 1-2

⁷¹ Phillips. 2006. Lk. 196

⁷² Sahagun. 1951. Lk. 2

⁷³ Graulich. 2000. Lk. 354

⁷⁴ Harner, Michael. The Ecological Basis for Aztec Sacrifice. Kogumikust *American Ethnologist*, Vol. 4, No. 1, Human Ecology (Feb., 1977) Lk. 118-119

⁷⁵ Ingham, John M. Human Sacrifice at Tenochtitlan. Kogumikust *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 26, No. 3 1984. Lk 379

armastatud vend.” Ning püütu vastas: ”Tema, kui minu armastatud isa.” Kuid siiski võis ta süüa kellegi teise püütut.”⁷⁶

Graulich lahkab selle lõigu esimest poolt, kinnitades, et ohverdaja suri sümboolselt läbi ohverdatava ning sellega andis ennast jumalate hoole alla ja see oligi tema eesmärk.⁷⁷ Siiski ei anna selline seisukoht selgitusi selle kohta, miks oli aktsepteeritav süüa kellegi teise vangi võetud meest. Harner leiab veel, et lisaks valkudele oli puudus ka rasvast. Ta nõustub, et valkusid sai asteegi organism ka maisist ja ubadest, kuid saadusi oleks pidanud sööma sel juhul väga suurtes kogustes. Kuna saak olenes suuresti ilmaoludest, olid ikaldused sagedad esinema ja ilmselt suurtes kogustes maisi ning ube süüa ei olnud võimalik. Loomtoidust saadav rasv aga lagunes organismis aeglasemini ja tagas pikemaks ajaks vajaliku energia.⁷⁸ Duráni teos Ameerika indiaanlastest kujutab Tlacaheel'i, kes oli kuningas Motecuhzoma sõjaline nõunik. Kui ta vanaks jäi ja sõjakäikudel enam ei osalenud, nõudis ta siiski, et ohverdamised toimuksid tihedamini. Selle otsuse taga oli lisaks jumalate kummardamisele ka see, et talle oli väga hakanud maitsema inimliha. Durán kinnitab, et ülikud sõid seda tihti.⁷⁹

Harner lisab, et rahvastik suurenes järkjärgult ning tema täheldab inimohverduste sagenemist. Ta hindab Tenochtitláni rahvaarvu suuruseks 300 000 inimest ning igal aastal ohverdatavate inimeste arvuks 15 000. See annab suhteks 5 ohvrit 100-le elanikule ja tagab autori arvates piisava koguse valke. Lisaks sellele arvab ta, et inimliha kasutati toiduks just aegadel, kui esinesid näljahädad ja ikaldused - see aitas tasakaalustada teisi puudujääke.⁸⁰

Duráni teos, millest pärineb ka eeltoodud näide, kirjeldab vaid üht korda, mil asteekke tabas näljahäda. See algas 1454. aastal vädades kolm aastat. Teose autor ei kirjuta ridagi sellest, kuidas nälga oleks leevendatud inimliha abil. Kuningas Motecuhzoma I avas hoopis riiklikud varud ning jaotas neid inimestele, kuni laod lõpuks tühjaks said. Inimesed sõid seda, mis ette juhtus ning põgenesid Tenochtitlánist. Kolme aasta möödudes hakkas taas sadama ja muld muutus

---

⁷⁶ Sahagun.1951. Lk. 52-53

⁷⁷ Graulich. 2000. Lk. 368

⁷⁸ Harner. 1977. Lk. 127-128

⁷⁹ Durán. 1994. Lk. 233

⁸⁰ Harner. 1997. Lk. 129

viljakaks.⁸¹ Antud allika põhjal ei saa teha järeldust, justkui oleks näljahädade ajal leevendust leitud kannibalismist.

Firenze koodeks kirjeldab ohverdusi, mida viiakse läbi vihmajumalate auks, et nad neile sademeid annaks. Pärast ohvrite tapmist jagati liha üksteise vahel laiali just söömise eesmärgil.⁸² Michael E. Smith arvab aga, et kuna ohvri kehast söödi ainult teatud osa, siis oli see ikka oluline sümboolse tähenduse ja mitte toiteväärtuse poolest.⁸³

Üks väga oluline seletus asteekide inimohvri ja selle laialdase leviku taga on poliitiline. Asteegi poliitika ja religioon olid omavahel tihedalt põimunud – kuningad valitsesid jumala õnnistusega ja templid koos preesterkonnaga olid riigi kaitse all. Inimohvri praktiseerimist on seega võimalik seostada propagandaga, mille käigus suurtele massidele avalikult hukkamisi demonstreeriti.⁸⁴ Kuna munk Durán käsitleb poliitilisi sündmusi ja annab ülevaate nende käigus sooritatud inimohverdusrituaalidest, siis uurib käesolev töö võimu ja propagandaga seotud küsimusi põhjalikumalt ühes järgnevatest peatükkidest.

---

⁸¹ Durán. 1994. Lk. 238-241

⁸² Sahagun.. 1951. Lk. 29

⁸³ Smith. 2003. Lk. 218

⁸⁴ Smith. 2003. Lk. 220

Erinevad inimohvri rituaalide vormid

Inimohvrituaale läbi viies ei järginud asteegid alati sama stsenaariumi. Erineval kuul jumalate auks peetud pidustused sisaldasid endas erinevaid viise, kuidas ohvrid surma tuli saata ning seda jumalale meelepärasel moel. Samal ajal oli levinud ka nii öelda eneseohverdus, mis ei lõppenud surmaga ning kus inimesed pidid oma kõrvadest või säärtest jumalate auks verd laskma. Sahaguni Firenze koodeks annab erinevatest rituaalidest ülevaatliku pildi, mille käesolev töö ka välja toob.

Jumal Xipe Totec'i ehk viljakus- ja kevade jumala⁸⁵ auks peetud pidustustel ohvrid nülitati. Esmalt tiriti vangid treppe mööda üles templisse. Seal paigutati nad ohvrikivile, mille suurus oli hinnanguliselt umbes 70 cm pikkuses ja 45 cm laiuses.⁸⁶ Duran on kirjutanud, et ohvrikivi ulatus mehele umbes puusadeni. Kivi oli ka üsna terav – ohver oli kivile paigutatuna nõnda paindes, et kui nuga oleks tema rinnakule lastud kukkuda, oleks rinnak avanenud granaatõuna kombel. Seejärel haarasid viis preestrit vangist ning kuuenda ülesandeks jäi ohvri kehast südame eemaldamine.⁸⁷ Viit meest, kes ohvritalitust läbi viisid, kutsuti nimega *chachalmeca*, mis tähendab taevalike ning pühalike asjade preestrit. Selline amet oli ühiskonnas väga kõrgel ja austatud positsioonil ning amet pärandati edasi isalt pojale. Kuues oli kõrgem preester, kelle tiitel oli Topiltzin, mis tähendab meie isandat.⁸⁸ Viimatimainitu lõi ohvrile tera rindu ning, kui ava oli piisavalt suur, kiskus ohvri südame välja ja pühendas selle päikesele. Ohvri veri ja süda paigutati selleks ette nähtud anumasse ning keha lükati templi treppidest alla. Enne keha tükeldamist see nülitati ning inimesed asetasisid surnute nahad selga, jäljendades omavahel võitlust sõjas.⁸⁹

Südameohverduse rituaali tapetuid ei peetud tavalisteks surelikeks. Nende kaudu korraldati algupärast sündmust, kus jumalad end müüdi kohaselt ohverdasiid. Ohvri oluline roll oli *ixiptla* ehk jumala kehastaja. Ettevalmistused antud ohverduseks algasid juba mõnda aega enne selle toimumist. Teinekord võis perioodi pikkuseks olla isegi kuni aasta. Erinevate rituaalide käigus muudeti väljaavalitu jumala kehastuseks

---

⁸⁵ Phillips. 2006. Lk. 64

⁸⁶ Sahagun. 1951. Lk. 3

⁸⁷ Durán, Diego. Book of The Gods and Rites and The Ancient Calendar. Oklahoma, 1971. Lk. 90-91

⁸⁸ Duran. 1971. Lk. 91

⁸⁹ Sahagun. 1951. Lk. 3-4

maa peal ning viimased elukuud elas ta juba täiesti jumalana. Kui oli aeg ohverduseks, võttis ta auga oma saatuse vastu.⁹⁰

Jumal Tezcatlipoca auks oli pühendatud viies kuu rituaalsest kalendrist. Koodeks rõhutab, et need pidustused olid kõigist tähtsaimad. Tezcatlipoca auks valisid preestrid hulga noormeeste seast aasta varem välja ühe, kes oli füüsiliselt ideaalses vormis. Teda õpetati laulma, kõnelema, mängima muusikalisi instrumente ning teda ümbritses luksus.⁹¹ Suurema osa aastast veetis ta Tenochtitláni tänavatel kaaskonnaga rännates.⁹² Talle anti neli naist, kes sümboliseerisid viljakusjumalannasid. Ohverdamise käigus kisuti rinnakust välja tema süda ning, kui ohverdatud vangide kehad visati templi treppidest alla, siis tema keha kandis neli meest.⁹³

Osade vangidega jäljendati sel samal kuul gladiaatorilaadset võitlust. See nägi ette olukorra, kus ohver oli nõoriga ühendatud vesikivilaadse kivi külge, mille sees oli auk. Nööri pikkus võimaldas ohvril liikuda täies kivi perimeetris. Ohver võis end kaitsta vaid käte või sulgedest mõõga abil. Tema vastu astus neli täisrelvis sõdalast, kes ta mõõgahoopidega lõpuks tapsid.⁹⁴

Sagedasti esineb Firenze koodeksis laste tapmist vihma esilekutsumise eesmärgil. Kirjeldusi leiab nii esimese, kolmanda kui ka neljanda kuu kohta.⁹⁵ Siinkohal ei ole aga tapmise juures täpsustatud seda, milline rituaal välja nägi. Ainsa lisamärkusena on öeldud, et lapsi tuli tappa ilmtingimata just mägedes.⁹⁶

Nagu eelpool mainitud, ei lõppenud mitte kõik ohverdamised tingimata surmaga. Näiteks kalendri neljandal kuul austati maisijumalat nimega Cinteotl. Tema auks peeti paastu, mille ajal paigutati uste lävepakkudele pillroogu ning, mis pritsiti üle iseenda verega. Verd lasksid asteegid oma kõrvadest ja sääremarjadest.⁹⁷ Samas ei ole Firenze koodeksis täpsustatud, milleks verelaskmisrituaal otseselt vajalik oli või kas sellel oli jumala jaoks ka mingi eriline tähtsus. Pretsedendi oma enese verelaskmiseks lõi väidetavalt jumal Quetzalcoatl, kes veristas end iidsete luude peale, et anda elu inimestele. Seepärast oli vere tähendus väga tugevalt seotud

---

⁹⁰ Smith. 2003. Lk. 216-217

⁹¹ Sahagun. 1951. Lk. 9

⁹² Smith. 2003. Lk. 230

⁹³ Sahagun. 1951. Lk. 67-68

⁹⁴ Sahagun. 1951. Lk. 4

⁹⁵ Sahagun. 1951. Lk. 1-2, 5, 8

⁹⁶ Sahagun. 1951. Lk. 5

⁹⁷ Sahagun. 1951. Lk. 7

viljakusega. Iseenda verelaskmist peeti tegelikult sümbolseks surmaks, mis asendas tõelist rituaalset surma.⁹⁸

Neljateistkümnendal kuul austati jahijumal Mixcóatlit ja valmistati vibu- ja viskenooli. Sõjavarustust meisterdades tuli nende samade nooltega ka enda kõrvust lasta verd, millega templiseinu võida. Asteekide enda sõnutsi toimiti nii seetõttu, et lunastada endid tulevases hirvejahist tekkivast süüst.⁹⁹ Jonathan Z. Smithi arvates puhastavad jahti pidavas ühiskonnas inimesed end jahi eel, et tagada suur saak.¹⁰⁰ Lisaks iseenda vere laskmisele oli meestel keelatud viibida oma naiste juures. Vanad mehed ning naised, kes olid muidu ainsad, kes võisid veini juua, ei tohtinud seda teha jahi eel. Seda kõike tehti seetõttu, et lunastada patt. Ettekirjutused täitnuna piirati metsloomad sisse ning tapeti. Jahi lõppedes kanti sõjavangid ja orjad saakloomade kombel käsist-jalust seotuna püramiidi Tlamatzinco tippu, kus nad ohverdati. Lisaks ohverdati Mixcoateopani nimelisel püramiidil veel mees ja naine, kes kehastasid jahijumal Mixcóatlit.¹⁰¹ Smith on veendunud, et jahimehed olid teadlikud oma külalise staatusest kohas, kus nad jahti pidasid ning sellest, et loom oli neile justkui kingitus.¹⁰² Nõnda võib vangide ohverdamises näha iseenda patulunastust tapetud jahiloomade eest. Mixcóatlit kehastanud naise ja mehe ohverdamist aga võib käsitleda tänuannina jahijumalale, et saak oli olnud rikkalik.

Kui vesi sümboliseeris põllumajanduslikku viljakust, siis tuld seostati sõja ja allutamise-ga.¹⁰³ Tule kasutamine asteekide ohvrirituaalides oli väga levinud. Tuleriitusi peeti peamiselt tulejumal Xiuhtecuhtli auks ning see kujutas jumala taassündi. Nanahuatzin, kes oli end tulle heitnud ja päikeseks sündinud, sümboliseeris uue elu tekkimist surma kaudu.¹⁰⁴

Kaheksateistkümnnes kuu oligi pühendatud tulejumal Xiuhtecutlile. Tavapärasel aastatel ei tapetud tseremooniade käigus kedagi, kuid igal neljandal aastal tapeti orje, vange ning jumala kehastaja.¹⁰⁵ Ka kümnes kuu oli Firenze koodeksi järgi tulejumalale pühendatud. Selle kuu rituaal oli eelmisest veidi

---

⁹⁸ Smith. 2003. Lk. 215

⁹⁹ Sahagun. 1951. Lk. 25

¹⁰⁰ Smith, Jonathan Z. The Bare Facts of Ritual Kogumikust *History of Religions*, Vol. 20, No. 1/2, Twentieth Anniversary Issue (Aug. - Nov., 1980) Lk 119

¹⁰¹ Sahagun. 1951. Lk. 25

¹⁰² Smith, J. 1980. Lk. 120-121

¹⁰³ Ingham. 1984. Lk. 384

¹⁰⁴ Phillips. 2006. Lk. 62

¹⁰⁵ Sahagun. 1951. Lk. 33

ulatuslikum ning ühendas endas mitmeid asteekidele tuntud ohverdamispraktikaid. Esmalt seoti vangid käsist ning jalust ja asetati nende sõjameeste õlgadele, kes olid nad püüdnud. Vange kandnud mehed kõnnsid tule ääres veidi enne, kui vangid sinna ükshaaval heitsid. Edasist kirjeldab Sahagun nii: “Neil, kes olid tulles visatud, lasti tükk aega põleda. Endiselt elus ja suitsevana toodi ta inimeste ette, tirides teda millegi konsulaadsega ning visati ta siis ohvrikivile. Kui tema rinnak oli avatud, kisuti välja tema süda. Sellisel viisil kannatasid kõik need õnnetud vangid.”¹⁰⁶

Kuigi just surmaga lõppevate inimohvri rituaalide läbiviimine muutus laiaulatuslikuks, tuleb tõdeda, et selle kõrval säilis rööbiti iseenda verelaskmise rituaal, mis ei olnud letaalne. Asteekide seas esinenud rituaalid olid küll kõik erinevaid, kuid laias laastus oli neist enamikes keskseks sammuks ohvrilt tuksuva südame rinnust välja rebimine.

Templo Mayor

Inimohverduste läbiviimise peamiseks kohaks oli hiiglaslik tempelpüramiid, mis on tuntud Templo Mayori nime all. Ehitise asupaik oli pikka aega vaid oletatav, kuid 1978. aastal leiti Templo Mayor ja astmete jalamile paigutatud Coyolxauhqui kivi juhuslike kaevetööde käigus.¹⁰⁷

Nagu paljude teiste Mesoameerika püramiidide puhul, suurendati ja ehitati Templo Mayor mitu korda ümber.¹⁰⁸ Algupärane pühamu, mis rajati umbes 1325. aasta paiku, asub aga allpool põhjavee kihti ning selle välja kaevamine ei ole võimalik. Järgmisest viiest-kuuest laiendamise faasist, mis vältasid kuni 1502. aastani¹⁰⁹, on tänapäeval nähtavad vaid madalamad seinte ning astmete osad. Faase vaadeldes tundub mõistlik ühildada need erinevate kuningate valitsusaegadega, kuid sellist korrelatsiooni arheoloogiaga on väga raske leida.¹¹⁰ Teisalt oli

---

¹⁰⁶ Sahagun. 1951. Lk. 18

¹⁰⁷ Smith 2003. Lk. 223

¹⁰⁸ Smith. 2003 Lk. 223

¹⁰⁹ Phillips. 2006. Lk. 396

¹¹⁰ Smith. 2003. Lk. 223; Moctezuma, Eduardo Matos. Archaeology & Symbolism in Aztec Mexico: The Templo Mayor of Tenochtitlan. Kogumikust *Journal of the American Academy of Religion*, Vol. 53, No. 4, 75th Anniversary Meeting of the American Academy of Religion (Dec., 1985) Lk. 802

suurendustöödeks ka praktiline põhjus. Mitmed ülejutused tingisid vajaduse templit kõrgemaks muuta.¹¹¹

Peatemplit kutsuti ka nimega Coatepec, mis tähendab madude mäge. See oli paik, kus olevat sündinud Huitzilopochtli, kes tappis hiljem oma õe Coyolxauhqui. Coyolxauhqui kivi leidmine astmete jalamilt kinnitab mütoloogia tähtsust inimohverdusrituaalides. Paljud Templo Mayoris läbiviidud rituaalid taasesitasid Huitzilopochtli võitu oma õe üle.¹¹² Templo Mayor oli duaalne püramiid, mis oli lisaks Huitzilopochtli pühendatud veel vihmajumal Tlalocile.¹¹³ Vihmajumal Tlaloci auks ohverdati palju ning eelkõige on arheoloogilised leiud viidanud esemete sümboolsele seotusele veega. Näiteks on ohverdatud esemete seas koralle, merekarpe ja alligaatoreid.¹¹⁴ Duaalsus on seotud asteekide kahe peamise vajadusega. Kuna majandus sõltus suuresti põllumajandusest ning saagikus vihmast, siis oli tarvis Tlalocilt vihma paluda. Teiseks sõltusid asteegid tribuudist, mida maksid vallutatud alad ning seda suhet sümboliseeris sõjajumal Huitzilopochtli.¹¹⁵ Kuid lisaks Tlaloci rollile anda põlluharimiseks sademeid, sümboliseeris ta ka järjepidevust. Tlaloc oli tuntud juba asteekide-eelses Teotihuacanis ja Tulas ning selleks, et oma võimu legitimiseerida, oli tarvilik Tlaloc integreerida oma religiooni. Siin väljendub tegelikult ka asteekide ebakindlus oma kultuuri suhtes – selleks, et muuta olevik võimsamaks, liideti sellega varasem suurejooneline kultuuriline taust.¹¹⁶

Paljud Templo Mayorist leitud esemed sümboliseerivad Asteegi impeeriumi ja Tenochtitláni rolli tähtsust. Asteekidest rääkivad ajaloolised dokumendid annavad aimu, et asteegid ise pidasid ennast Kesk-Mehhiko varasemate impeeriumide traditsiooni mantlipärijaks, rõhutades sihilikult järjepidevust eelkäijatega. Arheoloogilised leiud kinnitavad seda – Templo Mayorist on leitud nii Teotihuacáni maske kui keraamikat, mis on valmistatud Tula stiili järgides.¹¹⁷

---

¹¹¹ Smith. 2003. Lk. 223; Moctezuma. 1985. Lk. 803

¹¹² Smith. 2003. Lk. 223-224

¹¹³ Miller, Mary ja Taube Karl. An Illustrated Dictionary of the Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya. London, 2003. Lk. 161

¹¹⁴ Smith. 2003. Lk 224

¹¹⁵ Moctezuma. 1985. Lk. 800

¹¹⁶ Carrasco, David. City of Sacrifice. The Aztec Empire and the Role of Violence in Civilization. Boston, 1999. Lk. 72-73

¹¹⁷ Smith. 2003. Lk. 225-226

Inimohvri poliitiline tähtsus

Inimohver impeeriumi majandusliku ja poliitilise strateegiana

Umbes 1350. aasta paiku hakkasid linnriigid konsolideeruma ning moodustasid konföderatsioone, millel oli ka tribuuti maksvaid alamaid. Näiteks tepaneekide poolt valitsetud Azcapotzalco oli üks peamisi jõude. Viieteistkümnenda sajandi esimesel veerandil algasid aga sõjad ning esile kerkisid teised jõud. 1428. aastal loodi Tenochtitláni juhtimisel Kolmikliit, millesse kuulusid veel Tlacopan (Tacuba) ja Texcoco (Tezcoco). Kolmikliit laiendas oma poliitilist ja majanduslikku kontrolli üle Kesk-Mehhiko ning Mesoameerika kaugemaiski paigus.¹¹⁸

Asteekide riigi poliitiline korraldus 1427-1519 oli konföderatsioon, millel oli nõrgalt tsentraliseeritud keskvõim ning mis kasutas allutatud piirkondi oma majandushuvides. Horisontaalset mobiilsust praktiliselt ei esinenud, kuid samas oli võimalik vertikaalselt klassiühiskonnas tõusta. Kokkuvõttes kätkes asteegi riik palju sõjalise demokraatia tunnuseid.¹¹⁹ Nõrgalt tsentraliseeritud keskvõim tähendas ka seda, et riigivõimu oli lihtne kahtluse alla seada – seetõttu oli vägivald antud poliitsüsteemis sümptomaatiline.¹²⁰

Kuna asteekide riigi lõplik korraldus kujunes välja 15. sajandiks, siis on oluline jälgida ka varasemaid arenguid. Acamapichtli (valitses 1376-1396) oli asteekide esimene kuningas ning seda veel enne Kolmikliidu loomist. Ta valitses Duráni andmetel 40, kuid üldlevinud kokkuleppel siiski 20 aastat ning tema valitsusaeg oli rahulik periood, mil korraldati ulatuslikku linnaehitust.¹²¹ Siinkohal tuleb tekstis esile omamoodi paradigma muutus. Kui varem oli asteegid tajunud end liiga nõrgana, et unistada vabadusest, siis Acamapichtli valitsusajal mõttelaad muutus. Azcapotzalco tepaneegid tõstsid asteekidelt nõutava tribuudi kahekordseks, kuna nad

---

¹¹⁸ Adams. MacLeod. 2000. Lk 502, 506; Smith, Michael E. The Expansion of the Aztec Empire: A Case Study in the Correlation of Diachronic Archaeological and Ethnohistorical Data Kogumikust *American Antiquity*, Vol. 52, No. 1 (Jan., 1987) Lk 39-40

¹¹⁹ 20. Kulmar, Tarmo. Inkade ja asteekide riikliku ning ühiskondliku korralduse võrdlusjooni. 2010. <http://www.folklore.ee/tagused/nr33/kulmar.pdf> Lk. 80

¹²⁰ Brumfield, Elizabeth M. Aztec State Making: Ecology, Structure and the Origin of State Kogumikust *American Anthropologist*, New Series, Vol. 85, No. 2 (Jun., 1983) Lk. 268

¹²¹ Duran. 1994. Lk. 57

pelgasid asteekide võimalikke laienemisplaane. Kardeti lausa seda, et Azcapotzalcost võib kunagi asteekide vasall saada. Asteekidele ei meeldinud tribuudi määra tõus, kuid väidetavalt ilmutas end Hutizilopochtli, kes lubas, et kõik pingutused tasuvad end kunagi ära, kui asteekidest saavad kogu maailma rahvaste valitsejad.¹²² Asteegid maksidki 40 aastat kahekordset tribuuti teeseldes rahuolu ja kuulekust. Samal ajal kasvas rahvas numbrites ning muutus tugevamaks.¹²³ Duráni teos on küll kirjutatud retrospektiivselt, mistõttu võivad sündmused olla tema poolt moonutatud. Siiski on siin nähtav pööre – paikseks jäämise ja kuninga valimisega tekkis tugevam kogukondlik identiteet ja vabaduse tahe.

Inimohvrirituaalide praktiseerimist võib kirjalike allikate põhjal vaadelda rööbiti uute kuningate võimule tõusmise ning valduste laienemisega. Kui esimeste kuningate valitsusajal esines inimohvrit tavapärasel hulgal, siis hilisemate kuningate võimu hoidmise strateegiate hulka võib lugeda inimohvrirituaalide leviku laienemist.

Acamapichli järglane kuningana oli Huitzilihutil (valitses 1396-1417), kes alustas riiklike seaduste väljaandmisega. Eriliselt tähtsal kohal olid seadused, mis puudutasid jumalate kultust. See huvitas eelkõige kuningaid ja ülikuid, sest nemad pidasid endid jumalate kujutisteks - igasugune au näitamine jumalatele oli ka nende austamine. Seetõttu pidasid kuningad ja ülikud oluliseks oma templite ja kultuse suurendamist. Huitzilihutili ajal hakkasid asteegid lihvima oma sõjaalaseid oskusi. Durán märgib, et teeseldud sõprussuhete varjus valmistusid asteegid ette tulevasteks kokkupõrgeteks. Lisaks sellele suurenes Tenochtitláni rahvaarv ning seda muuhulgas tänu abieludele väljastpoolt pärit rahvastega.¹²⁴

Kuningas Itzcoatl ajal, kes valitses aastail 1427-1440 sõlmitakse rahvaga väidetavalt pakt, mille kohaselt lubab Itzcoatl koos ülikonnaga vabastada asteegid võõrvõimu alt. Ebaõnnestumise kohta lausuvad nad järgmist: “Kui me ei saavuta seda, mida kavatseme, usaldame me endid teie kätte, et meie lihast saaks teie toit. Sellisel viisil saate meile kätte maksta. Te võite meid süüa pragnunenud ja räpastest toidunõudest nii, et meie ise ja meie liha on väärtusetud.” Rahvas lubab sealjuures õnnestumise korral alandlikult ülikkonda teenida.¹²⁵ Duráni teose toimetaja on aga märkinud, et Durán jätab siinkohal mainimata selle, et ülikud said erinevalt lihtrahvast

---

¹²² Duran. 1994. Lk 55

¹²³ Duran. 1994 Lk 57

¹²⁴ Duran. 1994. Lk 64

¹²⁵ Duran. 1994. Lk 78

sõjalise väljaõppe sellisteks olukordadeks. Lisaks sellele võib kokkulepe olla hiljem kirja pandud just selleks, et tugevdada ülikute kui kõrgema klassi ülemvõimu rahva üle.¹²⁶ Tegelikult ei loonud asteegid selle sammuga uut sotsiaal- ja poliitilist organisatsiooni, vaid võtsid selle üle oma eelkäijatelt Mesoameerikas. Näiteks juba Tulas oli kuningas jumal Quetzalcoatl järeltulija. Quetzalcoatl ise oli omakorda maailma loonud jumalate poeg.¹²⁷

Itzcoatl 13 aasta pikkusesse valitsusaega mahtus palju märgilise tähendusega sündmusi. Esmalt suudeti end koos Texcoco ja Tlacopani linnriikidega 1428. aastal vabastada Azcapotzalco ülemvõimust, luues sõjalis-majandusliku Kolmikliidu.¹²⁸ Kolmikliidu loomine märkis uue poliitilise ajastu algust, kuna võim Mexico orus konsolideerus. Varasemad ebastabiilsed alliansid ja väikeste üksuste vaheline pidev sõjategevus kadusid.¹²⁹ Järgnevalt vallutati veel Coyoacan, Xochimilco ja Cuitlahuac, mille maad Itzcoatl oma ülikutest sugulaste vahel laiali jaotas, andes neile ka kõrgeid tiitleid.¹³⁰ Itzcoatl järglane troonil oli Motecuhzoma I (valitses 1440-1469), kelle valitsemisajal algas massilisem inimohverdus.

Asteekide loomismüüdid üksinda ei anna põhjendust, miks inimohvreid siiski nii arvukalt toodi. Selle mõistmiseks tuleb pöörata tähelepanu asteekide riigi struktuurile ja toimetehhanismidele. Tenochtitlánis ja selle lähialadel oli võim küllaltki tsentraliseeritud, kuid kaugematel aladel oli pea võimatu rahumeelsel teel kontrollida vallutatud linnriikide valitsemist. Allutatud alad jagunesid kahte ossa. Ühed neist olid tributaarprovintsid, kelle ülesandeks oli impeeriumi pealinna tribuuti saata. Kõnealused provintsid asusid peamiselt impeeriumi kesketel aladel ning olid seega võimalikest välisvaenlastest eraldatud. Territooriumidel tegeldi kaubandusega ning nende vastutada oli pidev tribuudivool pealinna. Teiseks olid strateegilised provintsid, mis asusid impeeriumi piiril vaenlastega lähestikku ning kust kaudu jooksid olulised kaubandusteed. Sellised provintsid ei pidanud tribuuti regulaarselt maksma, vaid konkreetse vajaduse tekkimisel kingi vormis.¹³¹

---

¹²⁶ Duran. 1994 Lk. 81

¹²⁷ Caso, Alfonso. Wicke, Charles R. Land Tenure among the Ancient Mexicas. Kogumikust *American Anthropologist*, New Series, Vol. 65, No.4 (Aug., 1963 Lk. 864-865

¹²⁸ Caso. Wicke. 1963. Lk. 867

¹²⁹ Brumfield. 1983. Lk. 267

¹³⁰ Caso. Wicke. 1963. Lk. 867; Duran. 1994. Lk. 84-122

¹³¹ Smith. Berdan. 1992. Lk. 355-356

Seetõttu sai Tenochtitlán vallutatud linnriikides organiseeritud mässude osaliseks, mis nõudsid asteekidelt sõjaliste ja majanduslike sanktsioonide elluviimist. Taoline pidev vastasseis tekitas palju pingeid, mistõttu vahemikus 1440-1521 tõusis Templo Mayoris läbiviidud ohverdustseremooniade arv hüppeliselt.¹³²

Äsja troonile tõusnud valitsejate jaoks oli tava pidada kroonimisjärgselt oma esimene sõjaline kampaania. See oli vajalik tõestamaks vormi ja valmisolekut viia läbi tähtsaimat ülesannet kuningana – sõjapidamist. Sihtmärgiks sai Chalco, mis oli seni asteekide poolt vallutamata naaberriik. Nende sõjavägi oli võimas ja suutis asteekidele tugevat vastupanu osutada. Samas oli valitseja Motecuhzoma I olnud Chalcos vangistatud ning käinud seal aasta enne oma kroonimist sooje suhteid hoidmas. Teisest küljest muutis Chalco vallutamise keeruliseks veel see, et paljudel asteekide poolt vallutatud aladel olid tihedad sidemed Chalcoga. Näiteks saadeti Chalco vallutamise eel Xochimilcosse ja teistesse linnadesse mehed, kes kontrolliksid ega ei ole oodata sellisel puhul ülestõuse.¹³³

Chalcost võetud sõjavangid ohverdati Hutzilopochtli templilaienduse auks, nii et see sõjakäik mängis tähtsat rolli nii kuninga esimesel sõjakäigu kontekstis kui ka asteekide keskse religiooni kujundamisel, millest tuleb pikemalt juttu järgnevas peatükis.

1458. aastal alustas Motecuhzoma I ekspansioonikampaaniat, mille sarnast ei olnud varem läbi viidud. Kuigi viljakad maa-alad asusid ranniku ääres, suundus Motecuhzoma esmalt kagu suunas Oaxacasse, kus asus Coixtlahuaca – miksteekide suuremaid ja tähtsamaid kaubanduslinnu. Asteegid pidasid kaubandust oluliseks ning Coixtlahuaca oli omamoodi väike impeerium, kuna asus kaubandusteede keskmes ning selle valitseja Atonal kogus paljudelt lähedalasuvatelt territooriumidelt tribuuti. Samuti oleks selle linna vallutamine aidanud kaasa teiste miksteekide linnade vallutamisele.¹³⁴ Diego Duráni ülestähendused märgivad, et Coixtlahuaca provotseeris ise sõjalise konflikti tappes 160 kaupmeest, kes olid asteegi ning tema liitlaste ja alamate soost. Samas on öeldud, et laialtlevinud versiooni kohaselt oli sellise otsuse taga grupp kahtlaste kavatsustega inimesi, kes soovisid tekitada konflikti asteekide ning miksteekide vahel. Karistusoperatsiooni käigus võeti linn üle. Sõjas hangitud

---

¹³² Carrasco. 1999. Lk. 74

¹³³ Davies, Nigel. The Aztecs. Introduction by Norman Hammond. London, 2002. Lk. 95-97

¹³⁴ Davies. 2002. Lk. 108-109

vangidest ohverdati osa kohe ning teise osa jaoks otsustati valmistada päikesekivi, millel nad ohverdada saaks.¹³⁵ Kuna paljud konfliktid olid asteekide initsieeritud, siis võib siinkohalgi spekuloida, kas grupp kahtlaste kavatsustega inimesi ei olnud ehk hoopis asteegid, kes soovisid ajendit miksteekide linna vallutamiseks.

Ekspansiooni taga peitusid ka majanduslikud põhjused. Näiteks 1450. aastal alguse saanud ja neli aastat väldanud näljahäda näitas ära impeeriumi nõrga kohta. Motecuhzoma I oli 1454. aastaks ära jaganud kõik toidureservid ning andis oma rahvale mõista, et nad sõltuvad edaspidi ainult iseendast.¹³⁶ Näiteks arvasid näljahädast laastatud maalt pagevad inimesed, et sealne pinnas on külvamiseks ebasobiv ning nii ehk naa tuleks toiduained tuua teistest regioonidest.¹³⁷ Seetõttu ei ole imekspandav, et Motecuhzoma suurimad sõjalised aksioonid oli näljahäda järgselt suunatud just viljakatele rannikuäärsetele aladele.¹³⁸

Kuningatest kõige suurem ohverdaja oli Ahuitzotl, kes valitses aastail 1486-1502. Tema kroonimise auks peeti suuri pidustusi, mille hulka kuulus sõjavangide ohverdamine. Kroonimistseremoonia kirjelduse alguses rõhutab Durán, et sündmus oli vajalik näitamaks nii oma rahvale kui oma vaenlastele Tenochtitláni tugevust. Samuti pidi nähtu täitma neid hirmu ja imestusega.¹³⁹ Kuningas Ahuitzotli kroonimistseremoonial tapeti asteekide mälestuse põhjal ligi 1000 vangi.¹⁴⁰

Vastuolulisemad andmed ohvrite kohta tulevad aga Templo Mayori juurdeehituse auks peetud tseremoonia kohta. Durán annab ohvrite arvuks 80 400, kuid ilmselt on see liialdatud õigustamiseks hispaanlaste vallutust. Duráni teose toimetaja annab korrektseks ohvrite arvuks aga hoopis 20 000.¹⁴¹ Nigel Davies usub, et kui eemaldada esimesena antud arvult null, siis on isegi 8400 ohvri tapmine nelja päeva jooksul 300 000 elanikuga linnas liiga ambitsioonikas hinnang.¹⁴²

Asteekide viimane kuningas Motecuhzoma II (valitses 1502-1520) kutsus samuti vaenlased oma kroonimistseremooniale, tagades neile selleks ajaks vaherahu ning külalistele kaitse. Vaenlastest külalised paigutati etenduse vaatlemiseks istuma selliselt, et teised inimesed neid ei märkaks. Sellest hetkest peale muutus

---

¹³⁵ Duran. 1994 Lk. 182-186

¹³⁶ Davies. 2002. Lk. 98-99, 101

¹³⁷ Duran. 1994. Lk. 241

¹³⁸ Davies. 2002. Lk. 107

¹³⁹ Duran. 1994. Lk. 319

¹⁴⁰ Duran. 1994. Lk. 323

¹⁴¹ Duran. 1994. Lk. 339

¹⁴² Davies. 2002. Lk. 180

Motecuhzoma II jaoks tavaks kutsuda vaenased pidustustele kolm korda aastas. Durán ei oska öelda, miks see vajalik oli. Kui Motecuhzoma I välja arvata, oli selline samm kuningate juures üsna erandlik.¹⁴³ Tänapäeval ollakse seisukohal, et perioodilised vaerahud taolisteks tseremooniateks andsid võimaluse vaenlaste vägedel puhata ning hinnata kahjusid, mida tuleks kanda jätkuva vastupanu osutamiseks ning sõltumatuse säilitamiseks. Vägivaldseid ning laiaulatuslikke ohvrirituaale esitades püüdsid asteegi valitsejad võib-olla sugereerida vaenlastes mõtet sellest, et kapitulatsioon oleks piirkonnale ehk kuluefektiivsem.¹⁴⁴

Asteekide impeeriumi ei hoitud niivõrd koos sõjalise jõuga, kui heidutusega. Hispaanlased, kes Mehhiko rannikule jõudsid ei kohanud seal asteegi sõjamehi, kuigi maa-ala ise allus asteekidele. Küll aga olid kaugemates provintsid kohal maksukogujad. Fiskaalkontroll provintside üle oli niivõrd tugev, et inimesed kartsid maksukogujaid. Ilmselt sellega on seletatav ka tõsiasi, et maksukogujad ei kandnud praktiliselt üldse relvi.¹⁴⁵

Lillede sõda

Nagu eelnevalt märgitud, pidid asteegid oma jumalaid pidevalt inimverega toitma. Üks viis ohvrite saamiseks oli läbi sõjategevuse. Siinkohal on aga asteeke uurinud teadlased leidnud, et vahet tuleb teha kaht tüüpi sõjal. Esimene on tavapärane vallutussõda ning teine on sõjamäng, mis järgib kõiki sõjakuulutamisreegleid ning kust hangiti rituaalideks ohvreid.¹⁴⁶ Lillesõja kontseptsioon ning selle taga peitunud põhjused on ajaloo uurijate seas pälvinud suurt tähelepanu ning konsensuslikku selgitust sellisele sõjaformaadile ei olegi. Peamine vastuolu taolise praktika puhul seisneb selles, kas põhjused läbiviimise taga olid pigem religioosset või praktilist laadi.

Lillede sõja nimetuse all tuntud sõjalised aktsioonid viidi läbi mõlema osapoole nõusolekul ja pikaajalisel ettevalmistusel. See oli selleks, et sõjamehed saaksid toimingu käigus püüda vange, keda hiljem oleks võimalik ohverdada.

---

¹⁴³ Durán. 1994. Lk. 405-408

¹⁴⁴ Isaac, Barry L. The Aztec "Flowery War": A geopolitical explanation Kogumikust *Journal of Anthropological Research*, Vol. 39, No.4 (Winter, 1983) Lk. 419

¹⁴⁵ Davies. 2002. Lk. 121

¹⁴⁶ Kulmar. 2010. Lk. 77

Selliseid lahinguid nimetati terminiga *xochiyaóyotl*, mis tähendabki Lillede sõda. Nimi ise tuleneb sõdalaste kirevatest riietest, mida nad lahingolukorras kandsid. Kuigi arvatakse, et selline praktika on vanemate Mesoameerika kultuuride pärimus, ei ole tolteegid ega varasemad rahvad neid meile teadaolevalt läbi viinud. Mõningail andmeil sai varaseim lillede sõda sai alguse 1376. aastal asteekide ja tepaneekide liidu ning Chalco vahel ning Kolmikliidu linnriigid alustasid sarnaste aktsioonidega 1400. aastatel.¹⁴⁷ Teised uurijad on seisukohal, et Lillede sõda sai alguse 1450. aastate keskpaigas Tlaxcala-Puebla orus asuvate linnriikide vastu ning vältas kuni 1519. aastani. Seisukoht lähtub 1454. aasta näljahädast, põhjendades ohvrite hankimist jumalate meelepaha vaigistamiseks ja näljahäda lõpetamiseks.¹⁴⁸ Kuigi asteegid olid eelkõige tuntud oma sõjakuse ja sõjalise väljaõppe poolest, ei olnud neil tegelikult püsiarmeed, vaid sõdalased kutsuti kokku kampaaniate raames.¹⁴⁹

Motecuhzoma I valitsuaaja Templo Mayori sisseõnnistamise ettevalmistusel arvas Tlacaelel, tema sõjaline nõustaja, et Hutizilopochtli ei pea alati ootama sõjalise konflikti tekkimist, mille kaudu vange saada. Selle asemel võiks Tenochtitláni lähedal asuda nii nimetatud turg, kust vajadusel vange saada. Sõjaline tegevus lähedalasuvate vaenlaste vastu ei tohiks olla otsustava lõpuga, vaid pidevalt toimuv.¹⁵⁰

Samas on uurijad arvanud ka, et asteekide Lillede sõjad on omamoodi sõjamängud, mis etendavad pidevat võitlust binaarsete opositsioonide, hea ja kurja või valguse ning pimeduse vahel. Sellised sõjamängud võivad olla alguse saanud Mesoameerikas laialt levinud "pallimängust". Asteekide puhul kasvasid konfliktid aga suuremaks ning üks oluline põhjus selleks võib olla, et aktsioonide kaudu sai püüda ning hävitada vaenlase juhtivamaid sõdalasi. See omakorda hoidnuks vaenlasi kontrolli all.¹⁵¹ Paljud ajaloouurijad on suurema tähtsuse omistanud seletusele, mis keskendub rituaalsete ohvrite hankimisele sõja käigus. Teisest küljest oli lakkamatu sõjategevus vajalik selleks, et pakkuda meesteile pidevat väljaõppe keskkonda. Nagu juba varem mainitud, oli asteekide riik üldiselt suhteliselt detsentraliseeritud ning alati oli märkimisväärne võimalus ülestõusude tekkeks. Et taolisi olukordi ennetada või

---

¹⁴⁷ Phillips. 2006. Lk. 82

¹⁴⁸ Isaac. 1983. Lk. 415-416

¹⁴⁹ Phillips. 2006. Lk. 85

¹⁵⁰ Phillips. 2006. Lk. 82; Duran. 1994. Lk. 231, 233-234

¹⁵¹ Phillips. 2006. Lk. 83

tekkinud mässe summutada oli tarvidus sõjaliseks võimekuseks ning oskusi omandasidki mehed pidevas lahingtegevuses, mis on tuntud Lillede sõja nime all.¹⁵²

Selleks aga, et asteegi sõdalased oleksid nõus toetama valitsejaid, kes uutelt vallutatud aladelt järjest enam rikkusi tribuudi näol said, oli tarvis inimohvrite hankimist moraalselt õigustada.¹⁵³ Siinkohal ühendati ülesanne hoopiski maailmakorra hoidmisega inimvere kaudu ning Huitzilopochtli austamisega.¹⁵⁴ Kuningas Motecuhzoma I valitsusajal välja antud seaduste hulgas leiab ühe, mis lubab majadele teise korruse ehitada ainult neil, kes kuuluvad ülikkonda või on sõjas silma paistnud. Kõiki selle keelu vastu eksijaid karistatakse surma saatmisega.¹⁵⁵ Seega ainus viis võimaldada endale sotsiaalset mobiilsust oli olla ustav ja teenekas sõdalane oma riigile. Sõjas välja paistnud mehed tõusid ühiskonnas kõrgemale positsioonile. Kuna asteekide impeerium laienes ja rahvaarv kasvas, tekkis sellest surve ressursidele. Osad ajaloouurijad on arvanud, et Lillede sõja olulisus võibki hoopis peituda selles, et läbi sõjaliste aktsioonide, mida selle egiidi all peeti, kaotati palju noori mehi. See aga omakorda leevendas rahvaarvu suurenemisest tekkinud pinget.¹⁵⁶

Üks piirkond, mis jäigi asteekidel vaatamata korduvatele katsetele vallutamata, oli Tlaxcala. Just Tlaxcala elanikud aitasid hispaanlastel asteegid 16. sajandi teisel veerandil vallutada. Seetõttu on osa uurijaid seisukohal, et sõjalise väljaõppe pakkumine ja inimohvrite hankimine on pigem propagandistlik ratsionaliseerimine, mille asteegid on nendele tegevustele omistanud alles vallutusjärgselt.¹⁵⁷ Motecuhzoma II püüdis iseloomustada Lillede sõda kui vahendit hankimaks sõjavange ohverdamiseks ning pakkumaks sõduritele väljaõpet võis tegelikult olla ka kaval taktikaline samm juhtida hispaanlaste tähelepanu kõrvale sellest, kui nõrk oli tegelikult asteekide poliitiline süsteem.¹⁵⁸

---

¹⁵² Hicks, Frederik. "Flowery War" in Aztec History *kogumikust* American Ethnologist, Vol.6, No.1 (Feb., 1979), Lk. 90

¹⁵³ Hicks. 1979. Lk. 90

¹⁵⁴ Duran, 1994. Lk. 233

¹⁵⁵ Duran. 1994. Lk. 209

¹⁵⁶ Winkelman, Michael. Aztec Human Sacrifice: Cross-Cultural Assessments of the Ecological Hypothesis *Kogumikust Ethnology*, Vol. 37, No. 3 (Summer, 1998) Lk. 288

¹⁵⁷ Fargher, Lane F., Blanton, Richard E., Heredia Espinoza, Verenice Y. "Egalitarian Ideology and Political Power in Prehispanic Central Mexico: The Case of Tlaxcallan" *Kogumikust Latin American Antiquity*, Vol.21, No.3 (September 2010) Lk 229

¹⁵⁸ Winkelman. 1998. Lk. 288

Inimohvrite hankimise eesmärk võib tõepoolest olla hilisem lisand asteekide ajalookäsitlusele. Sõjameestele lahingolukordade pakkumine aga seevastu ei tundunud niivõrd ratsionaliseerimise, kui praktilise kaalutlusena. Eriti võttes arvesse fakti, et asteekidel ei olnud alalist armeed, mis võiks igapäevaselt tegeleda sõjalise võimekuse hoidmise ning suurendamisega. Pidev sõjalise jõu kasutamine vaenlase vastu hoidis asteegid igal ajahetkel valmisolekus suruda maha mõni järjekordne ülestõus, mis võinuks keskset autoriteeti nõrgestada ning ilmselgelt olid sõjaliste kampaaniate taga lisaks vallutusiha majanduslikud kaalutlused.

Inimohvrituaalide propagandistlik ja tseremoniaalne tähendus

George L. Cowgill on Teotihuacáni religioosseid praktikaid käsitledes esitanud teooria, et ehk saavutati esmalt kontroll alade ja ressursside üle sõjalisel teel ning seejärel püstitati monumentaalehitisi ja tähtsustati religiooni, et hoida kontrolli kõike selle üle ning legitimeerida oma võimu.¹⁵⁹ Samasugune seletus näib sobivat ka Tenochtitláni asteekide maailmapildi.

Motecuhzoma I valitses esimesed kaksteist või kolmteist aastat rahu, nii et temale allusid ka vallutatud alad. Tal tekkis soov rajada tempel Huitzilopochtli auks. Duran, lähtuvalt oma ajastu tõekspidamistest, võrdleb Motecuhzomat I siinkohal lausa kuningas Solomoniga, kes ehitas Jerusalemma templi, kui oli rahu toonud.¹⁶⁰

Lisaks allutatud aladele saadeti sõnumitoojad ka Chalcosse, mis asteekidele ei allunud, ehitusmaterjale küsima. Motecuhzoma kostis veel, et kui Chalco mehed soovivad neid mitte aidata, on see nende vaba tahe. Chalcos asteekide vastu võtnud ülikud ei olnud valmis materjale andma ja ütlesid, et asteegid tuleksid tagasi, kui Chalco rahvas on oma vastuse palvele andnud. Sõnumitoojad naasid Chalcosse saamaks teada, et viimased ei varusta asteekide vajalike materjalidega ning on oma vabadust valmis relvadega kaitsma. Chalcost tulnud vastus oli piisavaks tõukeks Motecuhzomale ja tema sõjalisele nõuandjale Tlacaelelile, kes pidasid žesti enda üle naermiseks. Asteegi sõdalased saadeti relvadega vaenlase meeste vastu, kusjuures Motecuhzoma tegi töötuse Huitzilopochtli, et tema templi ehitavad üles Chalco

---

¹⁵⁹ Cowgill, George L. Toward a political history of Teotihuacan Kogumikust *Ideology and Pre-Columbian Civilizations*. Deamrest, Arthur A. Ka Conrad, Geoffrey W., eds. New Mexico, 1992. Lk 101

¹⁶⁰ Duran. 1994. Lk 130

mehed ning kuningas austab teda just nende meeste surnukehadega. Lahingus võetud 500 Chalco vangiga korraldati tulerituaal, kus pooleldi põlenud, kuid elus meestelt lõigati rinnust välja süda.¹⁶¹ Sama rituaali on käesolevas töös eelnevalt ka kirjeldatud.

Tegelikult ei olnud asteekidel adekvaatset põhjust Chalcot rünnata. Motecuhzoma oli end selgelt väljendanud, kui ütles, et palvest keeldumine on vabale rahvale igati aktsepteeritav. Kui Chalco mehed näitasid üles julgust end relvadega kaitsta, muutsid asteegid oma meelt ja surusid nad sõjaliselt alla, ohverdades mehed Hutizilopochtli ja tema templi nimel.

Suurt osa ohvrirituaalide juures hakkas mängima külaliste kohalolek. Enne suurejoonelisi pidustusi käskis kuningas kutsuda tseremooniat vaatlema nii allutatud provintside kui ka vaenlaste esindajad. Duran on korduvalt kirjeldanud külaliste muljeid säärastelt etendustelt. Üritusi väisanud inimesed olid tavaliselt nähtust šokeeritud ning naasid koju tulvil hirmu.¹⁶²

Näiteks andis kuningas Motecuhzoma I ka korralduse valmistada päikesekujuline ohvrikivi *cuauhxicalli*, mis kujutaks asteekide viimatisi lahinguid. Selle kivi sisseõnnistamiseks peeti tseremoonia, mille käigus ohverdati lahingutes võetud sõjavange. Kohalekutsutud külalisi koheldi luksuslikult. Motecuhzoma ja Tlacaelel ise viisid läbi ohvritalitusi ning, kui need läbi olid, naasid provintside esindajad koju, valmis imiteerima nähtut. Provintsidest alustati ulatuslike templiehitustega ja ohvritalitustega, mille sarnaseid nad Tenochtitlánis näinud olid. Samuti asuti valima preesterkonda, kes selliseid rituaale läbi viiks.¹⁶³

Suur ohverdaja oli ka kuningas Ahuitzotl. Nii, nagu tema eelkäijadki, suurendas ta Templo Mayori ning austas seda suurejoonelist ohverdustega. Asteekide alamad pidid ise tribuudi korras sõjavange ohverdamiseks kaasa tooma. Lisaks oma impeeriumi esindajaile, vastasid kutsele ka vaenlas-linnriikide esindajad. Protokoll nägi ette nende salajase sisenemise linna. Nende rõivastus vahetati välja, neile määrati asteekidest saatjad, kes vajadusel vastaksid külaliste eest küsimustele. Vähimgi aktsent võis anda märku võõrast päritolust. Lisaks sellele kaunistati neid sellisel viisil, et neid oleks võimatu ära tunda.¹⁶⁴ Koht, kus võõramaalasi majutati, oli väga kiivalt kaitstud. Durán selgitab seda vajadusega hoida lihtinimesi teadmatuses.

---

¹⁶¹ Duran. 1994. Lk. 130-140

¹⁶² Duran. 1994. Lk. 173

¹⁶³ Duran. 1994. Lk. 188, 192

¹⁶⁴ Duran. 1994. Lk. 333

Nad ei tohtinud teada, et liite, kokkuleppeid ja sõprussidemeid sõlmitakse nende elude ning vere valamise hinnaga. Kui kõik külalised hakkasid järjest oma tribuuti üle andma, pidi see vaenlastes esile kutsuma aukartust impeeriumi ees, mis on maailma valitseja, äärmiselt külluslik ning valmis kõik rahvad endale allutama.¹⁶⁵ Siinkohal on oluline tõik, et salajastest külaskäikudest ei olnud teadlikud isegi Kolmikliidu teised kaks osapoolt Tezcoco ja Tacuba. Tenochtitláni ja Tezcoco vahel käis suur rivaalitsemine tributaarprovintside omandamisel ning ilmselt just sellel põhjusel järgis Tenochtitlán omaenda salajast poliitikat.¹⁶⁶

Motecuhzoma II, kes oli ühtlasi viimane asteekide kuningas, järgis oma eelkäijate poolt seatud tava laiendada templiehitust. Viimane laiendus oli pühendatud erinevatele jumalatele eri provintsidest ja linnadest. Selle sissepühitsemiseks oli taaskord läbi vaja viia ohverdamisteremooniad. Kui Motecuhzoma II mõtles, kust selle tarbeks inimohvreid saada, meenus talle, et piirkond nimega Teutepec oli hiljuti asteekide vastu mässanud ning mehi saab hõlpsasti hankida just sealt. Kuna linna ennast oli võimatu allutada, võtsid asteegid 1300 vangi ohverdamiseks ning naasid Tenochtitláni. Pärast ohverdamisi toonitab Durán jällegi, et kõik vaenlastest külalised lahkusid tulvil hirmu ja imestust.¹⁶⁷ Teutepec kuulus nende hulka, kes asteekidele tugevat vastupanu osutasid. Motecuhzoma II oli tuntud selle poolest, et instrueeris asteekide tapma vähemalt pool nende linnade elanikkonnast, kes visalt vastu hakkasid. Seevastu neid, kes kiirelt alla andsid, tuli säästa, kuid siiski võtta sümboolsed sõjavangid ohverdamiseks.¹⁶⁸ Sõjavangide ulatuslikum hankimine allumatutest provintsidest ning nende ohverdamise avalik demonstreerimine teenisid seega vastaste edaspidise sõjalise nõrgestamise huve juhul, kui asteekidel ei õnnestunud territooriumi vallutada.

Asteekidele võis saatuslikuks saada Mesoameerikas väga levinud tugev rõhuasetus just rituaalsele võidule, mitte niivõrd tegelikule võidule koguarvudes. Seetõttu suutis Cortési küllaltki väikesearvuline konkistadooride vägi asteekide ülemvõimu murda.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ Duran. 1994. Lk. 334, 336

¹⁶⁶ Isaac. 1983. Lk. 420

¹⁶⁷ Duran History. Lk. 431-436

¹⁶⁸ Davies, 2002. Lk. 242

¹⁶⁹ Phillips. 2006. Lk. 83

Kokkuvõte

Asteekide ajalugu uurides tuleb toetuda peamiselt kirjalikele allikatele, mis on meieni jõudnud hispaanlastest vallutajate kaudu. Arheoloogilisi leide asteekide impeeriumi kohta on võrreldes teiste kaasaegsete kultuuridega leitud võrdlemisi vähe. Suurema pöördepunkti arheoloogias tõid kaasa 1978. aasta avastused, mil leiti asteekide oluline sakraalehtis, mis on tuntud Templo Mayori nime all. Asteekide minapildi kujunemise seisukohalt on olulised Templo Mayorist leitud Teotihuacáni aegset stiili järgides valmistatud maskid ning keraamika, mis on inspireeritud tolteekide Tula pärandist.

Inimohvrirituaalid ei olnud aga asteekide välja töötatud praktika. Mujalgi Mesoameerikas olid inimohver ning verelaskmisrituaalid tuntud ning leidsid seal ka kasutust. Samas on tõsi, et mujal ei muutunud teguviis nõnda mastaapseks, kui asteekide seas. Tuginedes arheoloogilistele leidudele ja kirjalikele allikatele on tõlgendusi selle fenomeni põhjendamiseks leitud mitmeid.

Mõned tänapäeva uurijad seletavad inimohvrirituaale nõnda, nagu nad asteekide pärimuses alguse on saanud. Jumalad ohverdasid iseendid, et luua maailma inimesed. Seetõttu peavad inimesed vastutasuks iseenda verega toitma harmoonilist maailmakorda. Näiteks selleks, et oleks piisavalt palju sademeid, mis tagaks korraliku saagi, ohverdasid asteegid vihmajumal Tlalocile lapsi. Lisaks sellele on ohverdamist nähtud kui teatud laadi indulgentsi, millega on võimalik iseenda valesti talitamised heastada.

Väga suurt poleemikat ning diskussiooni on tekitanud aga väide justkui oleks asteekide laialdase inimohverduse taga valgu ja rasva vähesus nende toidusedelis. Peamiselt on välja toodud, et maisi ja ubade saak ei suutnud näljastel asteekidel kaua kõhtu täita, kuid valgu- ja rasvarikas inimliha lagunenuks inimese seedesüsteemis kauem. Ka oli suur puudus kütitavatest metsloomadest, kelle liha saanuks toiduks tarvitada. Duráni poolt ülestähendatud allikad aga ei kinnita sellist asjade kulgu. Suure näljahäda ajal 1454. aastal jagati laiali kõik riigi reservid ning anti nende lõppemisel inimestele märku, et siinkohal valitseja neid enam abistada ei saa. Paljud asteegid lahkusid seetõttu oma asualadelt, kuna valitseja ei suutnud neile enam toiduainete olemasolu tagada. Allikas ei maini kordagi justkui oleks asteegid puudulikku toidulauda täiendanud kaasmaalaste lihaga.

Kuna teatud hetkel suurenes asteekide aladel elanud inimeste arv hüppeliselt, tekitas see surve ressurssidele, mille hulk suurenenud ei olnud. Seega on välja pakutud, et Lillede sõjad ei evinud rituaalsete ohvrite hankimise tähtsust, vaid olid pigem mehhanism hoidmaks kontrolli all üha suurenevat elanikkonda ja survet ressurssidele. Inimohverduste teel olnuks võimalik vähendada inimeste arvu ja tagada nii kõigile piisavalt rikkalik toidulaud.

Käesoleva uurimistöö rõhk on pandud inimohverduste poliitilistele tagamaadele ning sellele, kuivõrd oli inimohvri praktiseerimine meede, millega valitsejad riigitööri juhtisid. Asteekide sõnul ründasid nad ainult juhul, kui neid selleks provotseeriti. Tegelikuses tundub, et asteegid ründasid oma sihtmärke igal juhul, kui see maa-ala nende jaoks strateegilist tähtsust omas. Näiteks leidis aset juhtum, kus asteegid vallutasid miksteekide tähtsa kaubanduslinna, mis kandis nime Coixtlahuaca. Konflikti selgituseks on öeldud, et selle provotseeris Coixtlahuacas olev grupp inimesi, kelle kavatsused ei ole teada. Kuna linn oli tähtis oma kaubanduse poolest ning selle valitseja Atonal oli vallutanud endale märkmisväärse hulga tributaarproviintse, oli antud linna asteekidele kindlasti strateegiliselt vajalik. Seetõttu võib teoretiseerida, et konflikti võis initsieerida hoopis seltskond asteeke.

Inimohvritrituaale kasutati veel ka kuningate kroonimisteremooniatel. Sinna kutsuti külalisi nii allutatud aladelt kui ka vaenlasaladelt. Kusjuures asteegid pakkusid pidustuste ajaks vaenlastele vaherahu võimalust. Tenochtitláni saabunud küalised said osa suurejoonelistest ohverdusrituaalidest. Ei kohalikud elanikud ega Kolmikliidu teised osapooled ei olnud teadlikult vaenlaste viibimisest Tenochtitlánis. Durán on märkinud, et asteekide valitseja ei soovinud levitada informatsiooni, kuidas kokkuleppeid ja liitlassuhteid sõlmitakse salaja ning hiljem peetakse ikkagi sümboolne sõda rahvaste vere hinnaga. Taoliste suurürituste mõte oli tõenäoliselt ka propoagandistlik. Esiteks anti vaenlastele võimalus näha, mis juhtub nendega juhul, kui nad peaksid asteekidega jätkama või alustama võitlust iseenda sõltumatuse nimel. Teisalt pidi iga uus kuningas end koheselt tõestama – selleks pidas ta sõja vangide hankimiseks ning lasi need siis oma kroonimisteremoonial ohverdada.

Propagandistlik ülesanne oli ka religioossetel sündmustel. Kirjalike allikate põhjal laiendas iga uus kuningas Templo Mayori või lasi valmistada uue ohvrikivi, mis märgiks tema ja tema eellaste suursuguseid võite. Nende ohvrikivide peal tapeti sõjas võetud vange. Motecuhzoma käskis oma sõdalastel olla eriti karm paigus, kus vastupanu osutus arvatust suuremaks. Mingil hetkel teatas kuningas sõjaline nõunik

Tlacaalel, et tegelikult ei peaks Huitzilopochtli ootama, mil keegi arwab heaks asteekide võimu kahtluse alla seada. Seetõttu viidi sisse Lillede sõja institutsioon, mis nägi ette sõja pideva kestmise ning mis tagaks piisava arvu sõjavange ja annaks sõdalastele võimaluse oma sõjalisi oskusi lihvida. On arvatud, et ilmselt võis Lillede sõja funktsiooni seletus olla vallutusjärgne ratsionaliseerimine. Tegelikult väidavad allikad Tlaxcala aladelt, millega asteegid neid sõdu pidasid, et asteegid ei olnud kunagi piisavalt tugevad vallutamaks lõplikult Puebla-Tlaxcala territooriumi. Lillede sõja ületähtsustamine võis asteekidele saada saatuselikuks hispaanlaste tulekul. Motecuhzoma II püüdis taoliste sõjamängudega tekitada hirmu ja imestust ning proovida juhtida tähelepanu ära asteekide riigi haldussuutmatusest ja suhteliselt nõrgalt sõjaliselt korralduselt.

Asteegi impeerium oli üleüldse nõrgalt tsentraliseeritud. Vallutatud aladel jäeti ametisse kohalikud valitsejad. Mõnikord rajati piiräärsetesse provintssidesse sõjaväeosa, kuid enamasti oli ainsad kohalviibivad asteegid maksukogujad, keda kardeti ja kes tagasid pideva tribuudivoolu pealinna. Kuna Tenochtitlán ise asus põllumajanduslikult pigem ebasoodsas paigas, sõltus riigi toimetulek suuresti allutatud provintssidest saadavast tribuudist. Sellises raamistikus olid mässud ning erinevad ülestõusud kerged tekkima. Et seda vältida, viidigi läbi erinevaid suurejoonelisi ohvritseremooniaid näitamaks, mis juhtub nendega, kes peaksid julgema asteekide vastu mässata. Tihti lahkusid Tenochtitláni väisanud külalised hirmu ja imestust tulvil, kuid valmis kodukohas läbi viima sarnaseid rituaale ning samuti valmis asteekidega sooje suhteid hoidma. Ka vaenlased said võimaluse ohvritalitustel mõelda, kui võrd kuluefektiivne on pidada sõda asteekide vastu. Nõnda olid inimohvrituaalid vahendiks represseerimisel ja kontrolli kehtestamisel erinevate alade üle.

Inimohverduste mastaapsus võib olla tegelikult ka suhteline mõiste. Erinevatest allikatest pärit numbrite suurusjärgud erinevad üksteisest märkimisväärselt. Kuningas Ahuitzotli kroonimistseremoonia käigus ohverdatud isikute koguarvuks on pakutud nii 80 400, 20 000 kui ka 8400. Oluline on siinkohal märkida, et samal ajal oli Tenochtitláni elanike koguarvuks umbes 300 000. Seetõttu tundub esimesena pakutud arv ebarealistlik. Kuid ka 8400 inimeste ohverdamine ühe sündmusena tundub elanike koguarvu juures äärmiselt suur. Kõiki eelnevalt väljatoodud põhjuseid arvesse võttes pole kahtlust, et inimohvrituaalid olid asteekide jaoks oluline ja mitmetähenduslik ühiskonna komponent. Lisaks

religioossusele järgis rituaalide praktiseerimine ka igapäevaseid praktilisi kaalutlusi – ta aitas kehtestada hegemooniat ning legitimizeerida asteegi valitsejate ülemvõimu.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Allikad

1. Durán, Diego. The History of the Indies of New Spain. Oklahoma, 1994.
2. Sahagún, Bernardino de. The Florentine Codex: General History of the Things of New Spain. Book 2 – The Ceremonies. Santa Fe, 1951.
3. Durán, Diego. Book of The Gods and Rites and The Ancient Calendar. Oklahoma, 1971.

Kirjandus

4. Adams, Richard E. W. ja MacLeod, Murdo J., eds. The Cambridge History of the Native Peoples of the Americas. Volume II. Mesoamerica. Part 1. 2000.
5. Aveni, A. F., Calnek, E. E., Hartung, H. Myth, Environment, and the Orientation of the Templo Mayor of Tenochtitlan. Kogumikust *American Antiquity*, Vol. 53, No. 2 (Apr., 1988) Lk. 287-309
6. Baquedano, Elizabeth. Asteegid. Tõlkinud Lore Listra. Tallinn, 1999.
7. Brumfield, Elizabeth M. Aztec State Making: Ecology, Structure and the Origin of State Kogumikust *American Anthropologist*, New Series, Vol. 85, No. 2 (Jun., 1983) Lk. 261-284
8. Carrasco, David. City of Sacrifice. The Aztec Empire and the Role of Violence in Civilization. Boston, 1999.
9. Caso, Alfonso. Wicke, Charles R. Land Tenure among the Ancient Mexicas. Kogumikust *American Anthropologist*, New Series, Vol. 65, No.4 (Aug., 1963) Lk. 863-878
10. Castro, Rubén Cabrera. Human Sacrifice at the Temple of the Feathered Serpent: Recent Discoveries at Teotihuacan Kogumikust *Teotihuacan – Art from the City of Gods* eds., Berrin Kathleen Pasztory, Esther. London 1993 Lk. 100-107
11. Cowgill, George L. State and Society at Teotihuacan, Mexico. Kogumikust *Annual Review of Anthropology*, Vol. 26 (1997) Lk. 129-161
12. Cowgill, George L. Toward a political history of Teotihuacan Kogumikust *Ideology and Pre-Columbian Civilizations*. Deamrest, Arthur A. Ka Conrad, Geoffrey W., eds. New Mexico, 1992. Lk 87-114
13. Davies, Nigel. The Aztecs. Introduction by Norman Hammond. London, 2002.

14. Fargher, Lane F., Blanton, Richard E., Heredia Espinoza, Verenice Y.
“Egalitarian Ideology and Political Power in Prehispanic Central Mexico: The Case of Tlaxcallan Kogumikust *Latin American Antiquity*, Vol.21, No.3 (September 2010) Lk. 227-251
15. Fargher, Lane F., Blanton, Richard E., Heredia Espinoza, Verenice Y.
“Egalitarian Ideology and Political Power in Prehispanic Central Mexico: The Case of Tlaxcallan Kogumikust *Latin American Antiquity*, Vol.21, No.3 (September 2010) Lk. 227-251
16. Graulich, Michel. Aztec human sacrifice as expiation. *History of Religions*, Vol.39, No.4 (May 2000) Lk. 352-371
17. Harner, Michael. The Ecological Basis for Aztec Sacrifice. Kogumikust *American Ethnologist*, Vol. 4, No. 1, Human Ecology (Feb., 1977) Lk. 117-135
18. Hicks, Frederik. “Flowery War” in Aztec History Kogumikust *American Ethnologist*, Vol.6, No.1 (Feb., 1979) Lk. 87-92
19. Ingham, John M. Human Sacrifice at Tenochtitlan Kogumikust *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 26, No. 3 (Jul., 1984) Lk. 379-400
20. Isaac, Barry L. The Aztec “Flowery War”: A geopolitical explanation Kogumikust *Journal of Anthropological Research*, Vol. 39, No.4 (Winter, 1983) Lk. 415-432
21. James, N. Asteegid ja maiad. Tõlkinud Andreas Ardu. Tallinn, 2010.
22. Kõiv, Epp. Inimohver ja verelaskmisrituaalid Mesoameerika kultuurides. (Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool) 2012.
23. Kulmar, Tarmo. Inkade ja asteekide riikliku ning ühiskondliku korralduse võrdlusjooni. 2010. Lk 67-82 <http://www.folklore.ee/tagused/nr33/kulmar.pdf>
24. Marcus, Joyce. Archaeology and Religion: A Comparison of the Zapotec and Maya. Kogumikust *World Archaeology*, Vol. 10, No. 2, Archaeology and Religion (Oct., 1978) Lk. 172-191
25. Miller, Mary ja Taube Karl. An Illustrated Dictionary of the Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya. London, 2003.
26. Moctezuma, Eduardo Matos. Archaeology & Symbolism in Aztec Mexico: The Templo Mayor of Tenochtitlan. Kogumikust *Journal of the American Academy of Religion*, Vol. 53, No. 4, 75th Anniversary Meeting of the American Academy of Religion (Dec., 1985) Lk. 797-813

27. Phillips, Charles. The illustrated encyclopedia of the Aztec & Maya. London, 2006.
28. Sánchez, Carlos Serrano. Funerary Practises and Human Sacrifice in Teotihuacan Burials. Kogumikust *Teotihuacan – Art from the City of Gods* eds., Berrin Kathleen Pasztory, Esther. London 1993 Lk. 109-115
29. Smith, Jonathan Z. The Bare Facts of Ritual Kogumikust *History of Religions*, Vol. 20, No. 1/2, Twentieth Anniversary Issue (Aug. - Nov., 1980) Lk. 112-127
30. Smith, Michael E. Berdan, Frances F. Archeology and the Aztec Empire Kogumikust *World Archeology*, Vol. 23, No. 3, Archeology of Empires (Feb., 1992) Lk 353
31. Smith, Michael E. ja Berdan, Frances F., eds. The Postclassic Mesoamerican World. Salt Lake City, 2003
32. Smith, Michael E. The Aztecs. 2003.
33. Smith, Michael E. The Expansion of the Aztec Empire: A Case Study in the Correlation of Diachronic Archaeological and Ethnohistorical Data Kogumikust *American Antiquity*, Vol. 52, No. 1 (Jan., 1987) Lk. 37-54
34. Winkelman, Michael. Aztec Human Sacrifice: Cross-Cultural Assessments of the Ecological Hypothesis Kogumikust *Ethnology*, Vol. 37, No. 3 (Summer, 1998), Lk. 285-298

Summary

Human Sacrifice and its Significance in Aztec Culture

This bachelor thesis focuses on the practice of human sacrifice among Aztecs. Aztecs had a variety of rituals that were linked to their ritual calendar which consisted of 20 months. Every month was dedicated to an Aztec god who needed to be nourished with human blood. Aztecs were deeply religious believing that their gods had sacrificed themselves to give life to people living on earth. Also, as the power in Aztec empire was not centralized, the political reasons behind human sacrifice have a key roll in explaining why it was practised so often.

Our knowledge of Aztecs comes from two sources – archeology and ethnohistory. The amount of archeological findings however is considerably small compared to other Mesoamerican cultures. These findings usually consist of obsidian tools, pottery figurines, incense burners and textiles. Although excavations at Aztec sites had been carried out previously, the year 1978 marked a new beginning - the famous Templo Mayor was discovered. Written sources are much more abundant providing more detailed information about sacrificial rituals. The written sources of great importance date from the 16th century AD and are written mainly by members of Spanish clergy who aimed at gathering as much information about the natives as possible. As human sacrifice was not known nor practised in Europe, it astonished Spanish friars, who probably did not fully understand the reasons behind it.

Sahagun's Florentine Codex offers a vivid picture of different sacrificial rituals linked to Aztec ritual calendar. It seems that the most important element of these rituals was the extracting of victim's heart. Sometimes the victim was thrown into flames before the heart was torn out. Human blood was considered as precious liquid giving life – just like water to dry surface. Some of the rituals included autosacrifice in which case people let their own blood from ears, tongue or calves.

Some authors have argued that the reason why human sacrifice was practised on such a large scale is that Aztecs lacked protein in their diet. Human flesh would have helped make their diet more diverse. This hypothesis is mainly thrown overboard by authors who claim religion to be the main factor in rituals. Some see human sacrifice as expiation for deeds not so honourable. The author of this thesis has focused more on political and religious factors stating that the numerous sacrifices

displayed publicly served as measures in keeping the empire together. Chroniclers have drawn attention to the fact that Aztec rulers offered occasional truce to their enemies and invited them to observe the massive execution carried out with captives of war. These events took also place on special occasions when new sacrificial stones were inaugurated. During these public events only captives were sacrificed and sometimes Aztecs went to war just to obtain human resource to feed their god Huitzilopochtli. These kinds of wars were called Flower Wars. But it has been argued whether it was merely a justification for not managing to conquer Puebla-Tlaxcala Valley that was a strong opponent to Aztecs. As stated before, Aztec rulers had relatively loose control over their territories. After the conquest local rulers were left in power but they were obliged to send tribute to Tenochtitlán. Revolts among conquered nations were quite usual. But when the representatives of enemy and conquered states returned home from public executions in Tenochtitlán they were filled with fear and terror and also willing to practise these kinds of rituals themselves.

So it can be said that these public displays of sacrificial rituals served as measures of preventing revolts and legitimizing Aztec supremacy over other city-states. It can also be argued that the Aztecs did not have real military power and they were feared in Mesoamerica just because of their violent propaganda. That is why Spaniards managed to conquer the Aztec empire with ease.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Ingrid Lepik** (sünnikuupäev: 28.02.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

bakalaureusetöö „Inimohvrirituaalid ja nende tähtsus asteekide kultuuris“,

mille juhendaja on dotsent Mait Kõiv

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 19.05.2014

(allkiri)